

Sociaal en Cultureel Planbureau

BURGERPERSPECTIEVEN

BERICHT **2** > 2026

De stemming

JOSJE DEN RIDDER, JEROEN BOELHOUWER EN BRAM GEURKINK

Belangrijkste bevindingen tweede bericht 2026 – de stemming 3

Ten geleide 5

Hoe gaat het met Nederland? 6

Stemming na de verkiezingen minder negatief, maar somberheid blijft 6

Vertrouwen in de politiek stijgt na dieptepunt in (na)zomer 2025 9

Weinig verandering in de maatschappelijke zorgen 16

Zorgen over de internationale politieke situatie 20

Slot: bezorgde tijden 25

Verantwoording 27

Bijlage A 29

Literatuur 31

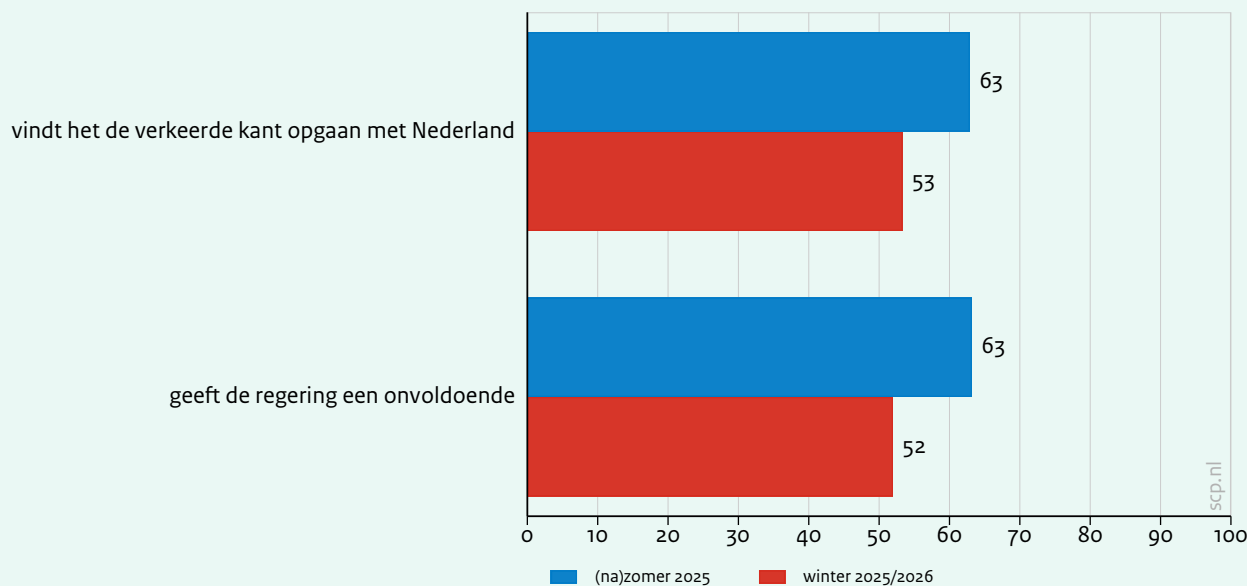
Belangrijkste bevindingen tweede bericht 2026 – de stemming

In dit COB-bericht bekijken we de stemming over de maatschappij en de politiek in de winter van 2025/2026 en het voorjaar van 2026. We gebruiken hiervoor gegevens uit de enquête Nederland in Beeld (NIB, tot en met februari 2026) en een aanvullende enquête in het LISS-panel (april 2026). De NIB-data zijn grotendeels verzameld vóór de beëdiging van het kabinet-Jetten en de oorlog in Iran; het LISS-veldwerk vond daarna plaats.

Minder negatief over het land, maar de zorgen over de toekomst blijven

In de winter van 2025/2026 zijn Nederlanders minder negatief over het land dan in de (na)zomer van 2025. Toch blijft het pessimisme overheersen. 53% van de Nederlanders vindt dat het land de verkeerde kant opgaat (dat was 63%). Ook over de toekomst blijven mensen somber: 59% denkt dat toekomstige generaties het slechter krijgen. Mensen maken zich zorgen over immigratie, het tekort aan betaalbare woningen, de politiek, de manier van samenleven en de hoge prijzen. 18% vindt dat Nederland de goede kant opgaat (dat was 11%). Zij vinden dat we in een welvarend land leven met goede sociale voorzieningen. Ook zijn sommigen hoopvol over een nieuw kabinet.

Minder negatief over het land en de regering (in procenten)

Bron: NIB juli 2025-februari 2026

Vertrouwen in de politiek stijgt na dieptepunt, maar blijft laag

48% van de Nederlanders geeft een 6 of hoger aan de regering, dat was in de (na)zomer van 2025 37%. Het vertrouwen in de politiek is in de winter van 2025/2026 hoger dan in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen, maar blijft beweeglijk en laag in vergelijking met de periode vóór 2021. De opleving van het vertrouwen komt vooral doordat hbo/wo-opgeleiden en aanhangers van D66, CDA en GroenLinks-PvdA na de verkiezingen minder negatief zijn dan ervoor. Dit zijn groepen die doorgaans enig vertrouwen hebben in de politiek, maar weinig vertrouwen hadden in het kabinet-Schoof. Aanhangers van PVV, JA21 en FvD en mensen met een vmbo-opleiding hadden in de (na)zomer van 2025 weinig vertrouwen in de politiek en dat blijft zo.

Belangrijkste bevindingen

Kritisch over de koers, vorm en het optreden van kabinet-Jetten

Mensen die weinig vertrouwen hebben in de regering zijn kritisch over de koers van het kabinet-Jetten, vragen zich af of een minderheidskabinet überhaupt daadkrachtig tot beslissingen zal komen of vinden dat het kabinet in zijn eerste maanden weinig heeft bereikt. Mensen die de regering een voldoende geven, zijn blij dat er een regering is met een andere politieke kleur en geven het nieuwe kabinet voorlopig het voordeel van de twijfel.

Meerderheid maakt zich zorgen over de internationale politieke situatie

58% van de Nederlanders maakt zich zorgen over de gevolgen van de internationale politieke situatie voor zijn of haar eigen leven. Dat aandeel is vergelijkbaar met een half jaar geleden, maar fors hoger dan voor de start van de oorlog in Oekraïne in 2022. Toen maakte 39% zich zorgen. Mensen maken zich zorgen over hoge (energie)prijzen als gevolg van de oorlog in Oekraïne en Iran of zijn bezorgd dat Nederland betrokken raakt bij een oorlog. Mensen die zich geen persoonlijke zorgen maken, denken dat dit laatste niet het geval zal zijn.

Steun voor EU-lidmaatschap, verdeeldheid over verdere samenwerking en uitbreiding

De meeste Nederlanders (73%) vinden het lidmaatschap van de Europese Unie (EU) een goede zaak. Over verdere uitbreiding van de EU en Europese samenwerking zijn de meningen meer verdeeld. Een grote groep (ruim 30%) is hier voorstander van, maar er zijn ook aanzienlijke groepen die niet willen samenwerken of uitbreiden, het goed vinden zoals het nu is of aangeven geen mening te hebben over deze kwesties. Meer dan 70% van de Nederlanders vindt dat Nederland meer militair moet samenwerken met andere Europese landen. Verreweg het grootste deel van deze groep (59%) vindt daarbij wel dat Nederland zeggenschap over het eigen leger moet behouden.

Ten geleide

In het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) volgt en duidt het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) sinds 2008 de Nederlandse publieke opinie. In dit bericht onderzoeken we de publieke stemming in de winter van 2025/2026 en het voorjaar van 2026. Hoe denken Nederlanders over het land, de economie en de politiek? Tegelijkertijd met dit stemmingsbericht verschijnt *COB 2026|2-thema 'media en opinievorming'*, waarin we verkennen hoe mensen tot hun oordelen over maatschappelijke kwesties komen en welke rol media daarbij spelen.

Veldwerk in 2025 en 2026

Het COB is een combinatie van kwantitatief en kwalitatief opinieonderzoek. We maken gebruik van de SCP-brede enquête Nederland in Beeld (NIB), waarin we met gesloten en enkele open vragen het hele jaar de publieke opinie volgen. De kwantitatieve gegevens waarop de cijfers in dit bericht zijn gebaseerd, zijn verzameld tussen november 2025 en februari 2026. Als aanvulling op dit onderzoek hebben we in april 2026 in het LISS-panel een korte vragenlijst afgenomen. Deze vragenlijst bevat open vragen over politiek vertrouwen en de internationale politieke situatie. Vrijwel alle NIB-data zijn verzameld voor het aantreden van het kabinet-Jetten op 23 februari en voor de aanval van de Verenigde Staten en Israël op Iran op 28 februari. De dataverzameling in het LISS-panel vond daarna plaats. In de veldwerkperiode was er in het nieuws onder meer aandacht voor de formatie en start van het kabinet-Jetten, de voortdurende oorlog in Oekraïne en (vanaf eind februari) de oorlog in Iran.

Met het COB proberen we inzicht te geven in wat mensen denken en vinden van bepaalde onderwerpen. Het gaat om opvattingen en percepties van burgers. We rapporteren over subjectieve antwoorden op enquêtevragen en over open antwoorden om beter te begrijpen wat mensen vinden en waarom. Onderzoek naar ontwikkelingen van objectieve scores en omstandigheden in Nederland vallen buiten het domein van dit onderzoek.

In het rapport noemen we omwille van de leesbaarheid percentages, maar het is van belang te zeggen dat die percentages schattingen zijn op basis van representatief steekproefonderzoek en onzekerheidsmarges kennen. Dat betekent dat de daadwerkelijke percentages voor de gehele Nederlandse bevolking (met andere woorden: als we iedereen in Nederland bevraagd zouden hebben) iets hoger of lager kunnen uitvallen dan de gerapporteerde percentages. Naast de beschrijving en duiding van de uitkomsten van de enquête laten we respondenten zelf aan het woord. Als we open antwoorden uit de enquête citeren, geven we bij elk citaat informatie over het geslacht, de leeftijd en de opleiding van de respondent.

Hoe gaat het met Nederland?

Stemming na verkiezingen minder negatief, maar somberheid blijft

In de winter van 2025/2026 is de stemming over het land en de politiek minder negatief dan in de (na)zomer van 2025 (zie figuur 1). Een meerderheid blijft echter somber over het land en de politiek. 53% vindt dat Nederland al met al de verkeerde kant opgaat (was 63% in de nazomer van 2025), 58% geeft de politiek in Den Haag een onvoldoende (was 64%). Vooral mensen ouder dan 35 jaar, mbo- en hbo/wo-opgeleiden en aanhangers van D66, CDA en GroenLinks-PvdA¹ werden positiever. Jongeren (18-34 jaar), mensen met een basis- of vmbo-opleiding en aanhangers van de VVD, PVV en JA21/FvD/BBB² werden niet significant optimistischer over het land.

Onder de meeste leeftijds-, opleidings- en kiezersgroepen blijft echter de helft van de Nederlanders of meer van mening dat het de verkeerde kant opgaat met Nederland. Uitzondering hierop zijn aanhangers van D66, CDA en VVD, van hen vindt respectievelijk 39%, 39% en 48% dat het de verkeerde kant opgaat. Aanhangers van de PVV (76% verkeerde kant), SGP/CU (71%) en JA21/FvD/BBB (70%) zijn het meest somber.

De stemming over de economie werd in de winter juist iets negatiever. Gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) laten zien dat het consumentenvertrouwen in het voorjaar van 2026 verder is gedaald, onder meer vanwege de oorlog in Iran en de gestegen energiekosten. In de CBS-meting van mei 2026 daalde het vertrouwen nog iets verder, tot een waarde van -46 (CBS 2026a). Onderliggend blijkt de koopbereidheid in mei gedaald ten opzicht van april (-28 versus -26), terwijl het oordeel over het economische klimaat gelijk bleef (-72). Overigens is het consumentenvertrouwen hoger dan het historisch dieptepunt van september/oktober 2022, toen het een waarde van -59 had.

Het verschil tussen oordelen over het land, de politiek en de economie en oordelen over de eigen situatie blijft groot. 15% verwacht de komende twaalf maanden een verslechtering van de eigen financiële situatie (54% verwacht een gelijke situatie, 31% verwacht een verbetering). Slechts 7% van de Nederlanders geeft het eigen leven een onvoldoende, 93% geeft het eigen leven een 6 of hoger. Dit verschil in evaluaties over het eigen leven en het land als geheel is een constante in de publieke opinie, zowel in Nederland als elders.³ Dit komt onder meer omdat het voor mensen heel verschillende dingen zijn. Oordelen over het eigen leven gaan over de persoonlijke situatie, onder meer over de eigen gezondheid, de sociale omgeving en het inkomen. Oordelen over het land als geheel overstijgen dat persoonlijke: ze gaan over hoe het met iedereen gaat en met ons samen, op heel veel verschillende domeinen. Mensen beoordelen de stand van het land niet alleen door te kijken naar wat er in hun eigen leven gebeurt, maar baseren zich ook op wat zij in de media zien (zie o.a. COB 2026|2-thema media en opinievorming). In eerder COB-onderzoek gaven mensen aan dat zij het weinig empathisch vinden om te zeggen dat het goed gaat met Nederland omdat het met henzelf goed gaat, terwijl zij in de media zien dat het met anderen helemaal niet zo goed gaat (COB 2024|1).

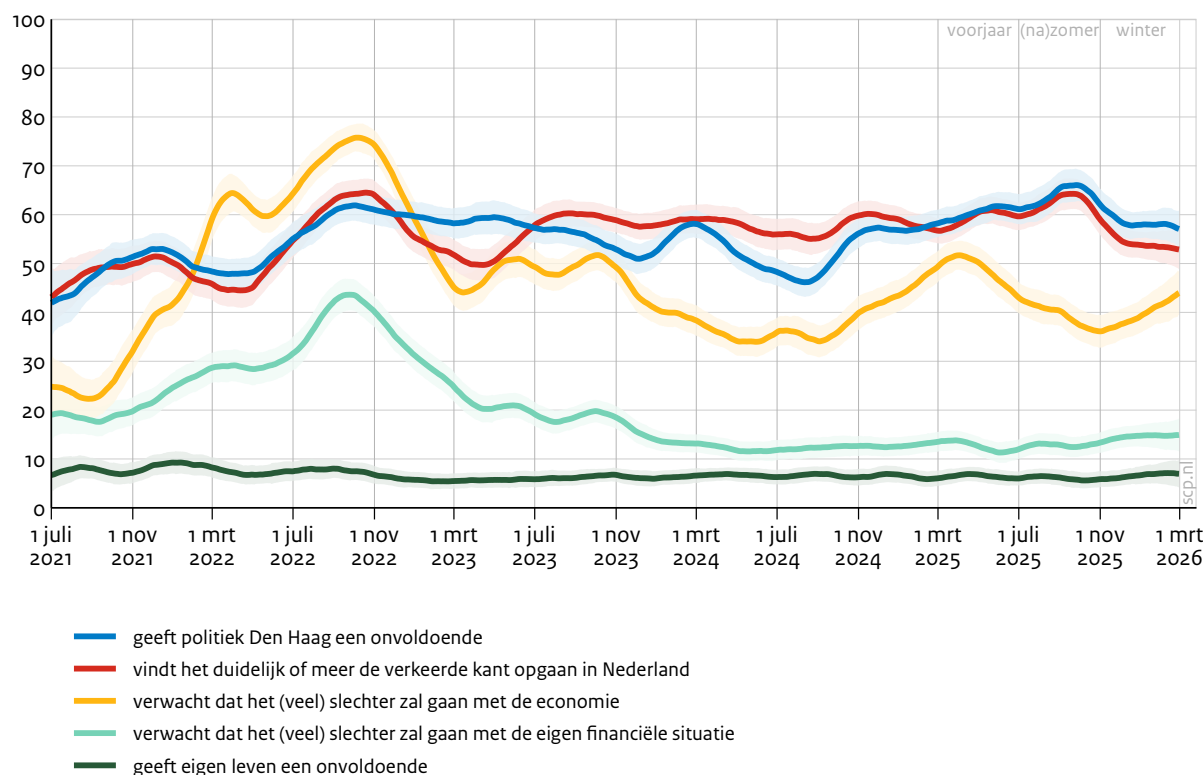
1 Tijdens het grootste deel van de dataverzameling was de nieuwe partijnaam van GroenLinks-PvdA nog niet bekendgemaakt. We hanteren hier de partijnaam zoals we die aan respondenten hebben voorgelegd.

2 Vanwege het geringe aantal respondenten in ons onderzoek nemen we deze partijen samen. Datzelfde doen we bij mensen die op SP of PvdD willen stemmen, en bij kiezers van ChristenUnie en SGP.

3 Zie COB 2024|1 voor een uitgebreide analyse van het verschil tussen oordelen over het eigen leven en oordelen over het land als geheel.

Hoe gaat het met Nederland?

Figuur 1 Ontwikkeling aandeel mensen dat ontevreden is over de politiek in Den Haag,^a dat vindt dat het de verkeerde kant opgaat met Nederland,^b negatieve verwachtingen heeft over de economie en de eigen financiële situatie,^c en ontevreden is over het eigen leven,^a bevolking van 18+, (na)zomer 2021-winter 2025/2026 (in procenten)^d

- a Weergegeven is het aandeel dat een score 1-5 geeft op een schaal van 1 (zeer ontevreden) tot 10 (zeer tevreden) voor tevredenheid met 'de politiek in Den Haag' en 'het leven dat u nu leidt'. De antwoordoptie 'geen antwoord' is hier buiten beschouwing gelaten.
- b Weergegeven is het aandeel dat aangeeft dat het iets meer de verkeerde dan de goede kant opgaat of vindt dat het duidelijk de verkeerde kant opgaat op de vraag 'Vindt u dat het over het algemeen de verkeerde kant of de goede kant opgaat in Nederland?' op een schaal die loopt van 1 (duidelijk de verkeerde kant op) tot 5 (duidelijk de goede kant op).
- c Weergegeven is het aandeel dat aangeeft te verwachten dat het slechter of veel slechter gaat met de Nederlandse economie / de eigen financiële situatie in de komende twaalf maanden (ten opzichte van het aandeel dat verwacht dat het veel beter, beter of hetzelfde wordt). De antwoordopties 'ik weet het niet' en 'geen antwoord' zijn hier buiten beschouwing gelaten.
- d De percentages in dit figuur zijn berekend op basis van een gewogen voortschrijdend gemiddelde. Zie de [Verantwoording](#) achterin voor een toelichting op deze berekening. De lichtgekleurde gebieden rondom de lijnen geven de foutmarge weer (bij een betrouwbaarheidsinterval van 99%).

Bron: NIB juli 2021-februari 2026

Mensen die positief zijn over Nederland vestigen hoop op nieuw kabinet

Het aandeel Nederlanders dat het de goede kant op vindt gaan met het land steeg van 11% in de (na)zomer van 2025 naar 18% in de winter van 2025/2026. Het aandeel dat zowel positieve als negatieve ontwikkelingen ziet, bleef met 20% gelijk. Mensen die positief zijn over de kant die Nederland opgaat noemen vaak de nieuwe regering als reden. Meestal gaat het hierbij om een verwachting, omdat het merendeel van de gegevens zijn verzameld tijdens de formatie. Mensen hopen na de verkiezingen op een kabinet dat energiek aan de slag zal gaan:⁴

⁴ Verderop laten we zien dat ook ná het aantreden van het nieuwe kabinet een deel van de kiezers hoopvol is over de verandering van de politieke koers.

Hoe gaat het met Nederland?

‘Ik denk dat met een nieuwe, jonge premier (Rob Jetten) we dezelfde soort energie krijgen in Nederland als destijds met Mark Rutte. Optimistisch, veel energie en vooruitstrevend daar waar het de belangen van Nederland en de Europese Unie betreft.’ (man, 66 jaar, hbo, duidelijk de goede kant op)

Voor sommigen speelt daarbij mee dat ze verheugd zijn dat het kabinet zich meer in het politieke midden zou bevinden dan het vorige kabinet:

‘De partijen van het rechtse blok zijn niet zo groot en VOORAL dat het centrum groot is geworden en daarom meer balans is!!!’ (vrouw, 38 jaar, hbo, iets meer de goede kant op)

‘Uit de verkiezingen blijkt dat het niet helemaal rechts of helemaal links is. Ergens in het midden.’ (vrouw, 64 jaar, mavo, iets meer de goede kant op)

Daarnaast zijn er argumenten om positief te zijn over de richting van Nederland die we herkennen uit eerdere COB-metingen, zoals de hoge kwaliteit van leven, de grote mate van welvaart en de vrijheid waarin we in Nederland leven.

Onbehagen over de manier van samenleven, politiek, inkomen en immigratie blijft

De groep die vindt dat het (duidelijk) de verkeerde kant opgaat met het land is het grootst. Bij hen overheersen de zorgen, al zijn er wel verschillen in de toon waarmee zij die zorgen uiten. De vier vormen van achteruitgang die we in [COB 2025|3](#) (p. 6-35) hebben onderscheiden, zijn ook in de winter van 2025/2026 dominant: het zijn zorgen over de manier van samenleven, zorgen over de economie en het niveau van voorzieningen, zorgen over de politiek en zorgen over culturele diversiteit en immigratie:

‘Nederland is stuurloos bezig. Er zijn geen normen en waarden. Waar zijn de grenzen?’ (vrouw, 28 jaar, hbo, duidelijk de verkeerde kant op)

‘Omdat de kloof tussen arm en rijk alleen maar groter wordt, er teveel problemen zijn die raken aan basale levensbehoefte en dat er maar geen oplossingen voor komen.’ (man, 32 jaar, mbo, iets meer de verkeerde kant op)

‘Er wordt teveel vanuit Brussel opgelegd; we moeten zelfstandig kunnen beslissen wat we willen, aangestuurd door een goede democratie.’ (man, 74 jaar, mavo, iets meer de verkeerde kant op)

‘Immigratie van moslims moet stoppen. De groep wordt te groot en integreert heel slecht.’ (man, 48 jaar, hbo, duidelijk de verkeerde kant op)

Naast deze vier dominante verhalen over waarom Nederland achteruitgaat, zijn er ook mensen die andere redenen hebben om het de verkeerde kant op te vinden gaan:

‘Als we God verlaten kunnen we ook geen zegen verwachten! Laten we als land en volk terugkeren tot de Levende God die Zich in de Bijbel laat zien!!!!’ (man, 59 jaar, mbo, iets meer de verkeerde kant op)

Ook mensen die positief zijn over de richting van het land of zowel positieve als negatieve ontwikkelingen zien, hebben hun zorgen. Ook zij zien dat er problemen zijn, maar vinden dat dat ‘erbij hoort’ en altijd zo is.

‘Er zijn genoeg dingen die beter kunnen, maar er gaan ook best veel dingen goed.’ (vrouw, 41 jaar, hbo, iets meer de goede kant op)

‘Er zijn duidelijk zaken waar we als land de goede kant mee opgaan, maar er wordt te weinig gedaan aan de toenemende agressie en polarisatie van de samenleving.’ (man, 36 jaar, hbo, evenveel de goede als de verkeerde kant op)

Hoe gaat het met Nederland?

Toekomstpessimisme overheerst

In de winter van 2025/2026 zegt 59% te denken dat toekomstige generaties het slechter krijgen dan wij het nu hebben (13% is het hiermee oneens). Ongeveer de helft van de Nederlanders denkt dat kinderen het in de toekomst slechter krijgen (19% denkt dat kinderen het beter zullen krijgen, zie tabel 1). In een vorige COB-meting zagen we al dat 59% van de Nederlanders somber is over de toekomst van de wereld (COB 2025|3-update, p. 23). Hoewel de stemming over het land en de politiek in de laatste meting iets minder negatief is, geldt dit niet voor het algemene toekomstpessimisme. Die blijft onveranderd somber en is negatiever dan in 2021 en 2022. Overigens is sinds 2014, toen we deze vraag voor het eerst stelden, steeds een meerderheid somber (COB 2020|4, p. 16).

Tabel 1 Zorgen over toekomst, bevolking van 18+, (na)zomer 2021-winter 2025/2026 (in procenten)^a

	(na)zomer 2021	winter 2021-2022	voorjaar 2022	(na)zomer 2023	winter 2023-2024	voorjaar 2024	(na)zomer 2024	winter 2024-2025	voorjaar 2025	(na)zomer 2025	winter 2025-2026
Denkt dat toekomstige generaties het slechter krijgen dan wij	47	50	52	59	58	59	58	57	59	59	59
Denkt dat kinderen het in de toekomst slechter krijgen	38	45	49	52	52	50	48	50	50	50	50

^a Weergegeven is het aandeel dat het (helemaal) eens is met de stelling dat toekomstige generaties het beter krijgen dan wij (andere opties waren neutraal, oneens, helemaal oneens en weet niet) en het aandeel dat denkt dat hun kinderen het in de toekomst slechter krijgen (andere antwoordopties waren beter, hetzelfde of weet niet). De laatste vraag is alleen gesteld aan mensen die kinderen onder de 18 jaar hebben.

Bron: NIB juli 2021-februari 2026

Vertrouwen in de politiek stijgt na dieptepunt in (na)zomer 2025

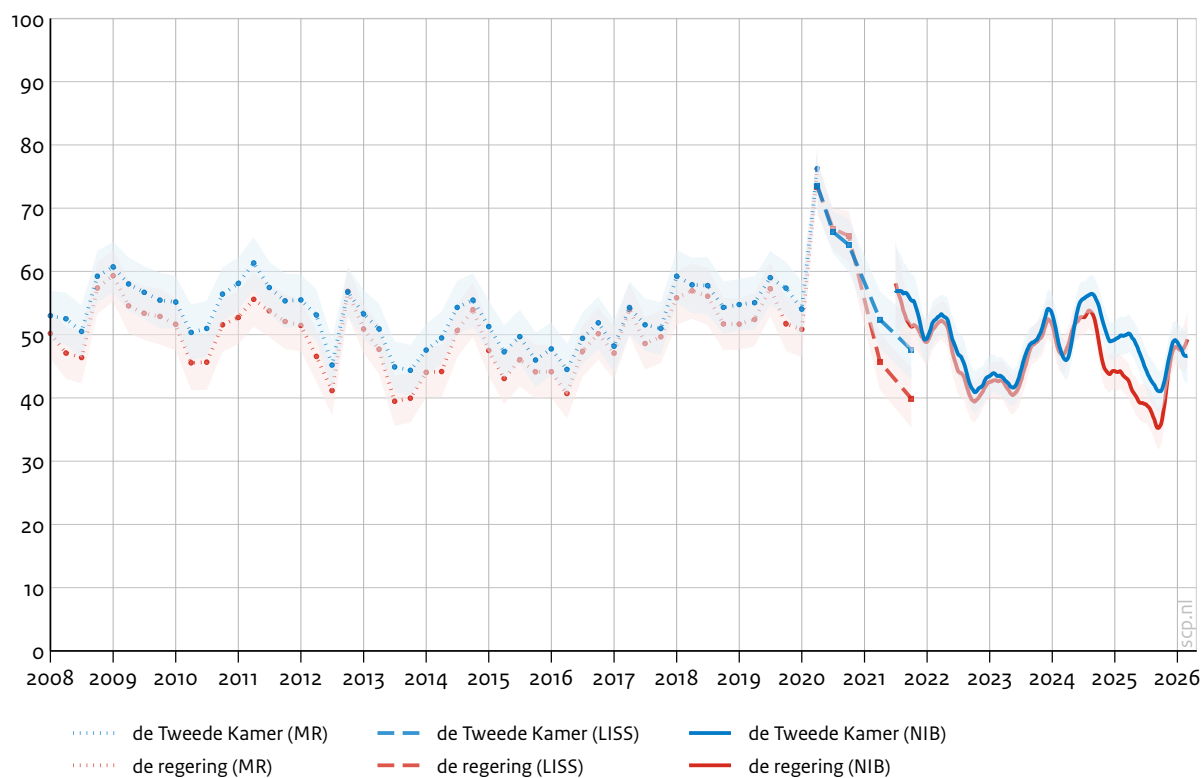
Sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 is het vertrouwen in de politiek gestegen (zie figuur 2). 48% van de Nederlanders geeft de regering in de winter van 2025/2026 een 6 of hoger voor vertrouwen. Dat was in de (na)zomer van 2025 37%). Het vertrouwen in de Tweede Kamer steeg van 42% naar 48%. Onderzoek van de Eurobarometer in april en mei 2026 laat zien dat het vertrouwen ook in het voorjaar van 2026 hoger is dan in het najaar van 2025 (zie figuur 3).

Het vertrouwen in de politiek is in Nederland sinds 2021 laag, met als voorlopig dieptepunt de periode in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 met een dubbel-demissionair kabinet. Ondanks deze stijging is het vertrouwen nog niet terug op het niveau van vóór 2021.⁵ Bijna de helft van de Nederlanders geeft de Tweede Kamer en de regering een onvoldoende.

⁵ Zie voor een overzicht van de ontwikkeling in politiek vertrouwen van 2012 tot en met 2025 ook www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2026/20/vertrouwen-in-politici-en-tweede-kamer-in-2025-laagst-sinds-2012.

Hoe gaat het met Nederland?

Figuur 2 Vertrouwen in de Tweede Kamer en de regering, bevolking van 18+, 2008-winter 2025/2026 (in procenten)^{a, b}

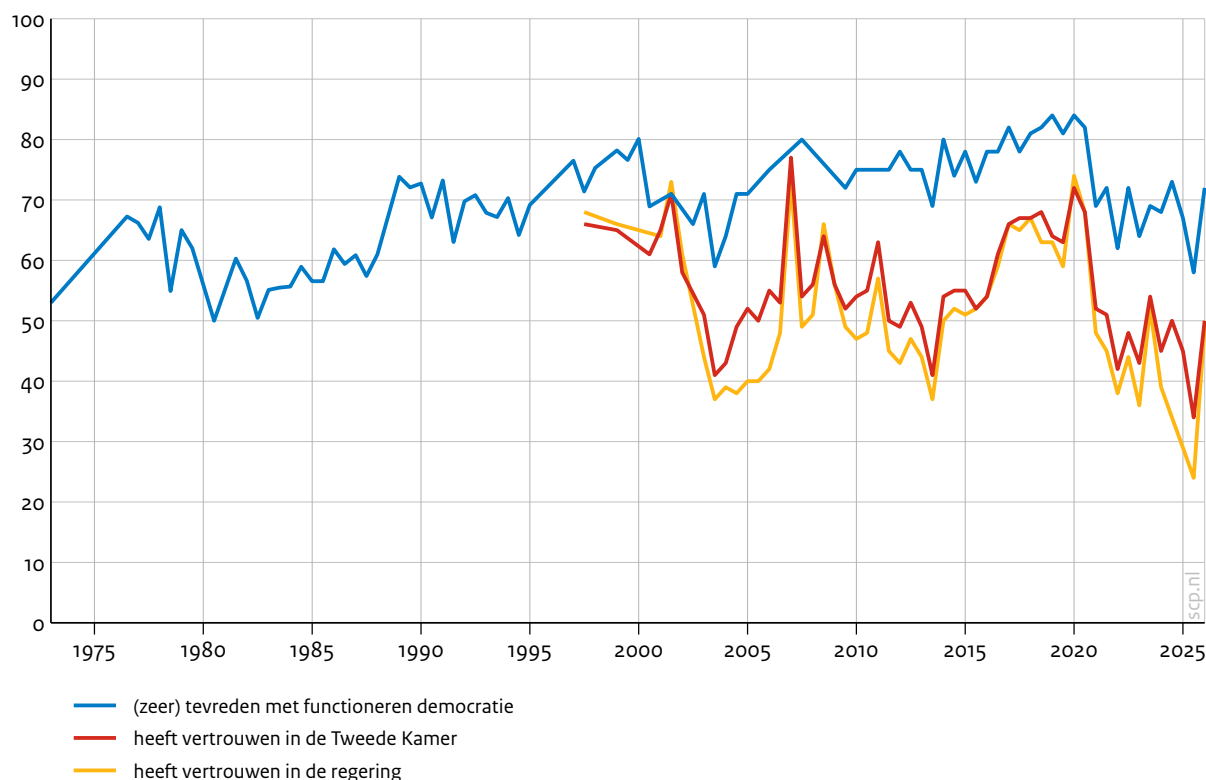

a Weergegeven is het aandeel dat een 6 of hoger geeft op een schaal van 1 (geen vertrouwen) tot 10 (alle vertrouwen) voor vertrouwen in de Tweede Kamer en de regering. De antwoordoptie 'geen antwoord' is hier buiten beschouwing gelaten.

b De percentages in dit figuur zijn berekend op basis van een gewogen voortschrijdend gemiddelde. Zie de [Verantwoording](#) achterin voor een toelichting op deze berekening. De lichtgekleurde gebieden rondom de lijnen geven de foutmarge weer (bij een betrouwbaarheidsinterval van 99%).

Bron: COB 2008/1-2021/4; NIB juli 2021-februari 2026

Figuur 3 Tevredenheid met de democratie en vertrouwen in de politiek, bevolking van 16+, 1973-2026 (in procenten)^a

a Weergegeven is het aandeel dat zegt zeer of tamelijk tevreden te zijn met het functioneren van de democratie (andere antwoordopties waren 'weinig tevreden', 'helemaal niet tevreden' of 'weet niet / geen antwoord') en het aandeel dat neigt naar vertrouwen in de Tweede Kamer en de regering (andere antwoordopties waren 'neigt niet te vertrouwen' en 'weet niet').

Bron: Eurobarometer 1973-voorjaar 2026

Kritisch op de koers, de vorm en de start van de regering

Om te achterhalen hoe mensen aankijken tegen het kabinet-Jetten vroegen we respondenten in april 2026 hoeveel vertrouwen ze hebben in de regering en waarom dat het geval is.⁶

Sommige mensen zeggen geen vertrouwen te hebben in de regering omdat zij het niet eens zijn met de koers van dit kabinet. Dit is een argument dat we ook bij eerdere kabinetten zagen onder kiezers van oppositiepartijen (vgl. COB 2025|1, p. 11). Het zijn vooral kiezers van de rechtse oppositiepartijen (zoals PVV, JA21 en FvD) die zich nu in onverholen negatieve bewoordingen uitspreken tegen de koers van dit kabinet. Ze noemen daarbij thema's zoals klimaat en immigratie of zeggen in algemene zin dat ze vinden dat dit kabinet niet opkomt voor het eigen volk.

'Weinig vertrouwen zoals het op dit moment gaat. De regering staat niet voor hun eigen volk, maar zijn meer met andere dingen bezig buiten ons land en mensen in Nederland leven in armoede en worden niet geholpen hierdoor.' (vrouw, 61 jaar, vmbo, geeft een 1 voor vertrouwen)

Een andere reden om weinig vertrouwen of enige zorg te hebben is de vorm van het nieuwe kabinet. Sommige mensen vragen zich af of het met een minderheidskabinet überhaupt mogelijk is om daadkrachtige beslissingen te nemen. Anderen maken zich zorgen over de partijen met wie dit kabinet zal moeten samenwerken om tot die beslissingen te komen. Afhankelijk van iemands eigen politieke kleur is de angst dan dat er te veel zal worden geluisterd naar ofwel de linkse oppositie ofwel de rechtse oppositie. Deze zorgen over

⁶ In de aanvullende LISS-meting in april 2026 geeft 46% van de respondenten de regering een voldoende, 54% geeft een onvoldoende.

Hoe gaat het met Nederland?

een minderheidskabinet zijn er zowel bij mensen die weinig vertrouwen hebben, als bij mensen die de regering wel een kleine voldoende geven.

‘Een minderheidskabinet krijgt geen enkele besluitvorming door de tweede en eerste kamer.’ (man, 35 jaar, havo/vwo, geeft een 3 voor vertrouwen)

‘Niet een heel stabiel kabinet. Moet steeds water bij de wijn doen i.v.m. te weinig zetels.’ (man, 46 jaar, wo, geeft een 6 voor vertrouwen)

Een andere vaker genoemde reden voor een gebrek aan vertrouwen is dat het kabinet geen goede start heeft gemaakt. Dit argument komt vooral van mensen die kleine (on)voldoendes geven. De oorzaak zit vaak in de ervaringen met vorige kabinetten, waarin veel werd beloofd, maar weinig werd waargemaakt. Tegelijk erkennen mensen daarbij wel dat het kabinet er pas zit.

‘Ze hebben nog niets voor elkaar gekregen, maar ze zijn ook nog maar pas aan de gang, dus moeten ze wel de kans krijgen.’ (vrouw, 75 jaar, basisonderwijs, geeft een 6 voor vertrouwen)

‘Eerst maar weer eens vertrouwen terugwinnen na jaren van wanbeleid.’ (vrouw, 59 jaar, mbo, geeft een 6 voor vertrouwen)

Mensen die de regering een voldoende geven, zeggen dat ze de inhoudelijke koers van dit kabinet steunen en (daarom) de nieuwe regering het voordeel van de twijfel geven. Ze vinden het fijn dat er een nieuwe regering zit met een andere politieke kleur en met – in hun ogen – (des)kundige bewindspersonen.

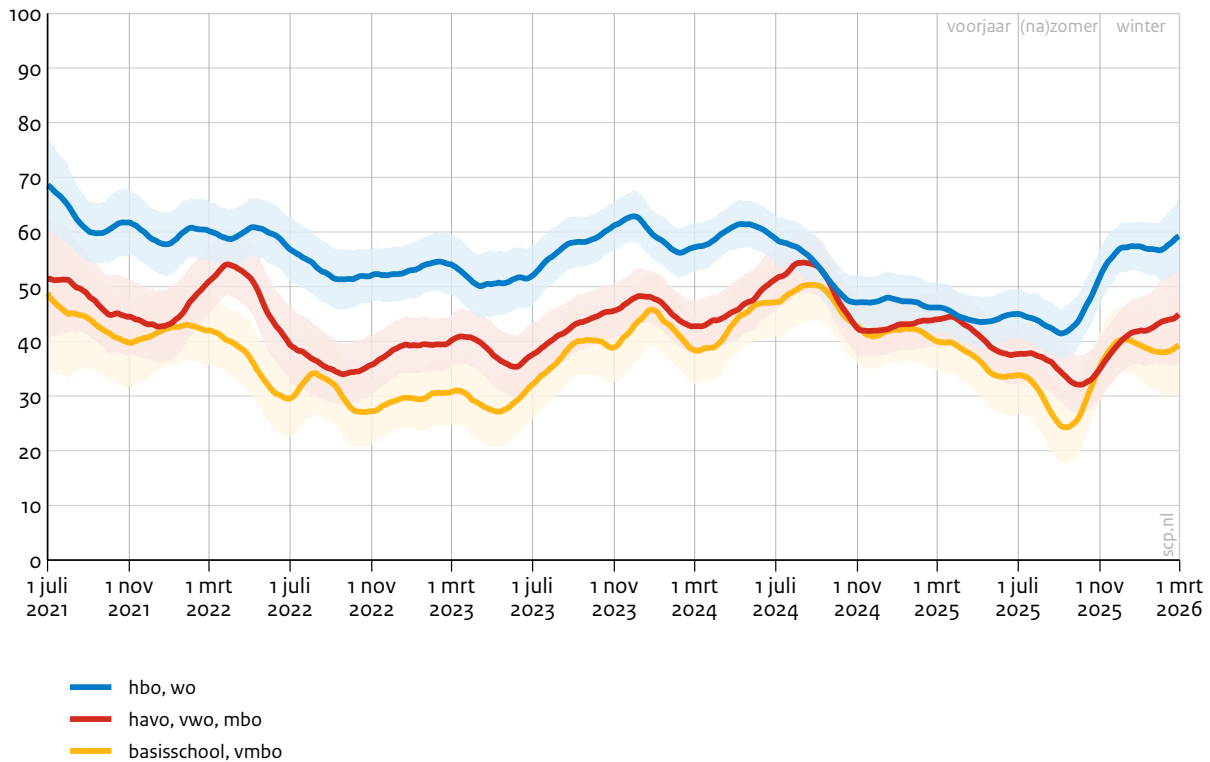
‘Ik ga ervan uit dat er op dit moment betrouwbare en kundige mensen in de regering zitten die goede beslissingen nemen voor het land en voor mij.’ (vrouw, 47 jaar, hbo, geeft een 8 voor vertrouwen)

Opleidingsverschillen in vertrouwen zijn terug

Doorgaans is het opleidingsverschil in vertrouwen groot (o.a. Van der Meer en Den Ridder 2025). Mensen met een hbo- en wo-opleiding hebben meer vertrouwen in de politiek dan mensen met een basisschool- of vmbo-opleiding. Mensen met een mbo-opleiding zitten daar tussenin. Opvallend was dat dit opleidingsverschil in vertrouwen in de regering tijdens het kabinet-Schoof kleiner of zelfs afwezig was. De reden hiervoor was dat ook mensen met een hbo- en wo-opleiding in 2024 en de eerste maanden van 2025 zeer kritisch waren op de regering (vgl. COB 2025|1, p. 8). In de loop van 2025 nam het verschil in vertrouwen tussen de opleidingsgroepen weer toe (zie figuur 4). In de winter van 2025/2026 gaf 58% van de hbo/wo-opgeleiden de regering een 6 of hoger, onder mensen met een mbo-opleiding was dat 43% en onder mensen met een vmbo-opleiding 40%.⁷ Daarmee zijn de opleidingsverschillen in vertrouwen weer terug op het niveau van voor het aantreden van het kabinet-Schoof.

7 In de LISS-meting van april 2026 zien we vergelijkbare opleidingsverschillen in vertrouwen. De aandelen die een voldoende geven voor vertrouwen in de regering zijn daarin nagenoeg gelijk aan die uit de NIB-meting van enkele maanden eerder, namelijk: 36%, 43% en 59%.

Figuur 4 Vertrouwen in de regering, naar opleiding, bevolking van 18+, (na)zomer 2021-winter 2025/2026 (in procenten)^{a, b}

a Weergegeven is het aandeel dat een 6 of hoger geeft op een schaal van 1 (geen vertrouwen) tot 10 (alle vertrouwen) voor vertrouwen in de regering. De antwoordoptie ‘geen antwoord’ is hier buiten beschouwing gelaten.
 b De percentages in dit figuur zijn berekend op basis van een gewogen voortschrijdend gemiddelde. Zie de [Verantwoording](#) achterin voor een toelichting op deze berekening. De lichtgekleurde gebieden rondom de lijnen geven de foutmarge weer (bij een betrouwbaarheidsinterval van 99%).

Bron: NIB juli 2021-februari 2026

Vooraf kiezers van D66, CDA, GroenLinks-PvdA en SP/PvdD minder negatief

Na de Tweede Kamerverkiezingen steeg het vertrouwen in de regering onder aanhangers van D66, PvdD/SP, CDA en GroenLinks-PvdA meer dan gemiddeld (zie tabel 2).⁸ Een meerderheid van de aanhangers van D66 (66%), CDA (65%) en GroenLinks-PvdA (58%) geven de regering in de winter van 2025/2026 een voldoende voor vertrouwen. Voor aanhangers van PvdD/SP geldt dat niet, van hen geeft 42% een voldoende. Het vertrouwen van aanhangers van de PVV en VVD steeg niet of nauwelijks. Aanhangers van de VVD hadden en houden meer vertrouwen in de regering dan gemiddeld, aanhangers van de PVV hadden en houden veel minder vertrouwen dan gemiddeld.⁹

⁸ Het gaat om stemintentie bij de volgende verkiezingen. Bij de interpretatie van deze gegevens is het goed om te bedenken dat stemintentie veranderlijk is.

⁹ Ook in de LISS-meting van april 2026 zien we deze verschillen naar partijvoorkeur. Weinig aanhangers van de PVV, JA21/FvD/BBB, SP/PvdD en niet-stemmers hebben vertrouwen in de regering (ongeveer een kwart). Een meerderheid van de aanhangers van D66, GroenLinks-PvdA, CDA en VVD geeft een 6 of hoger voor vertrouwen. Aanhangers van D66 geven de regering het vaakst een voldoende.

Hoe gaat het met Nederland?

Tabel 2 Vertrouwen in de regering naar stemintentie, bevolking van 18+, (na)zomer 2024-winter 2025/2026 (in procenten)^{a, b, c}

	(na)zomer 2024	winter 2024-2025	voorjaar 2025	(na)zomer 2025	winter 2025-2026
allen	51	44	41	37	48
D66	61	50	41	50	66*
PVV	43	35	31	15	20
VVD	69	64	59	59	62
GL-PvdA	49	38	33	43	58*
CDA	62	53	50	50	65*
JA21/FvD/BBB	45	43	29	22	33
SGP/CU	62	58	43	40	44
PvdD/SP	33	35	35	26	42
niet-stemmers	27	30	32	21	21

a Weergegeven is het aandeel dat een voldoende geeft aan de regering.

b Vet wijkt significant ($p < 0,01$) af van het gemiddelde per meting. Voor de laatste meting: * geeft significante ($p < 0,01$) afwijking van de vorige meting, in (na)zomer 2025.

c Sommige politieke partijen zijn samengevoegd vanwege een te laag aantal respondenten.

Bron: NIB juli 2024-februari 2026

Daling tevredenheid met democratie zet niet door

Voor sommige respondenten staan de zorgen over de koers en het optreden van het minderheidskabinet-Jetten niet op zichzelf, maar zijn ze een volgende aflevering in een langlopende politieke soap:

‘De afgelopen 2 decennia zijn nauwelijks stappen vooruit gezet onder het bewind van Rutte en VVD. Sterker nog, ze hebben alleen maar puinhoop achtergelaten (Toeslagenaffaire, Groningen, Stikstofprobleem). Alles wat daarna gekomen is (kabinet-Schoof) was niet veel beter. Misschien zelfs slechter. En nu zitten we opgezaald met een minderheidskabinet, waar de veroorzaker van de grootste problemen (VVD) ook in zit.’ (man, 49 jaar, basisonderwijs, geeft de regering een 1 voor vertrouwen)

In die gevallen ligt de oorzaak van het gebrek aan vertrouwen niet (alleen) bij de zittende regering, maar gaat het over opeenvolgende regeringen of soms zelfs over het systeem als geheel. In het vorige COB-bericht (COB 2026|1-stemming, p. 7) zagen we dat de tevredenheid met de democratie tussen het voorjaar en de (na)zomer van 2025 was gedaald. Die daling zien we ook in gegevens van het Nationaal Kiezeronderzoek (NKO): de tevredenheid met de Nederlandse democratie was bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 lager dan bij die in 2023 en 2021 (Dekker en Den Ridder 2026, p. 66).

Deze daling in tevredenheid met de democratie zet zich na de Tweede Kamerverkiezingen niet door: in de winter van 2025/2026 geeft 67% van de Nederlanders de Nederlandse democratie een voldoende. Dat is vergelijkbaar met de (na)zomer van 2025. In de Eurobarometer is de tevredenheid met de democratie in het voorjaar van 2026 hoger dan in het najaar van 2025 (zie figuur 3). Dat een meerderheid tevreden is met de democratie, komt omdat mensen tevreden zijn met de vrije en eerlijke verkiezingen en de vrijheid om te zeggen wat je wilt (COB 2025|3-update, p. 27). Veel mensen tonen zich dus vooral tevreden met de *electorale* democratie, dat wil zeggen het deel van de democratie dat betrekking heeft op vrije en eerlijke verkiezingen. Minder mensen hebben het in hun toelichting over democratische tevredenheid over elementen van de *liberale* democratie, dat wil zeggen over democratische waarden als vrijheid, gelijkheid en minderheidsrechten of over de rol van tegenmachten. Als het over de liberale aspecten van de democratie gaat, dan noemen mensen vooral de vrijheid van meningsuiting. Andere aspecten van de liberale democratie lijken minder op het netvlies te staan (vgl. Van Noije en Den Ridder 2026).

Tabel 3 Tevredenheid met de democratie, bevolking van 18+, winter 2025/2026 (in procenten)^a

	winter 2025-2026
allen	67
geslacht	
man	67
vrouw	67
leeftijd	
18-34 jaar	65
35-54 jaar	66
≥ 55 jaar	68
opleiding	
basisonderwijs, vmbo	59
havo, vwo, mbo	61
hbo, wo	76
stemintentie ^b	
D66	83
PVV	34
VVD	74
GL-PvdA	82
CDA	83
JA21/FvD/BBB	45
SGP/CU	67
PvdD/SP	78
niet-stemmen	41

a Vetgedrukte cijfers geven aan dat die groep significant ($p > 0,01$) afwijkt van het gemiddelde van die meting. Er zijn geen significante verschillen tussen de twee laatste metingen.

b Sommige politieke partijen zijn samengevoegd vanwege een te laag aantal respondenten.

Bron: NIB maart 2025-februari 2026

Net als bij politiek vertrouwen zien we de grootste verschillen naar opleiding en partijvoorkeur. Onder niet-stemmers, aanhangers van de PVV en aanhangers van JA21/BBB/FvD is slechts een minderheid tevreden met de democratie (zie tabel 3).¹⁰ Kiezers van deze partijen werden tussen het voorjaar en de (na)zomer van 2025 negatiever over de Nederlandse democratie en dat blijft zo. Zij zijn kritisch over de mate waarin de politiek er voor hen is en vinden het niet democratisch dat sommige partijen door andere partijen worden uitgesloten (COB 2025|3-update, p. 18).

Institutioneel vertrouwen: geen algemene vertrouwenscrisis

Het lage vertrouwen in politieke instituties zoals de Tweede Kamer en de regering wordt soms aangehaald om te zeggen dat er in Nederland sprake zou zijn van een algemene vertrouwenscrisis: het gezag van alle instituties zou onder druk staan. Dat klopt voor zover dat gezag niet vanzelfsprekend is en verdiend moet worden (zie o.a. Van den Brink 2002, p. 128). Het klopt echter niet dat het vertrouwen in alle instituties laag is of daalt (zie ook CBS 2026b). Dat zien we ook in tabel 4, hoewel we vanwege veranderingen in de dataverzameling voorzichtig moeten zijn met vergelijkingen door de tijd. Wel zien we grote verschillen tussen instituties.

Rond de 70% van de Nederlanders geeft een voldoende voor vertrouwen in de rechtspraak, televisienieuws, kranten en vakbonden. Dit aandeel is niet lager dan eind jaren nul en ligt in sommige gevallen zelfs hoger. Ook in ander onderzoek zien we dat de rechtspraak in Nederland relatief veel vertrouwen geniet (CBS 2024; Europese Commissie 2026, p. 71).

De mate waarin mensen vertrouwen hebben in de media loopt in verschillende onderzoeken nogal uiteen. Dat heeft vooral te maken met de manier waarop hiernaar wordt gevraagd. Wij vragen hier naar het nieuws op tv en in kranten en daarin heeft een ruime meerderheid voldoende vertrouwen. Ook in ander onderzoek zien we dat veel mensen het nieuws vertrouwen (Commissariaat voor de Media 2024, p. 40). Als er in onderzoek wordt gevraagd naar het vertrouwen in 'de media' of in 'journalisten', ligt het vertrouwen doorgaans lager. Zo ligt het vertrouwen in 'de pers' maar weinig hoger dan het vertrouwen in de Tweede Kamer (CBS 2024). Het

¹⁰ Ook Van Lit en Van Alebeek (2026) laten op basis van gegevens van het Nationaal Kiezersonderzoek 2025 zien dat er grote partijpolitieke verschillen zijn in oordelen over de electorale en liberale democratie.

Hoe gaat het met Nederland?

vertrouwen in sociale media is nog geringer. In de winter van 2025/2026 heeft slechts 15% hier vertrouwen in (tabel 4). Onderzoek naar vertrouwen in media laat zien dat het soort media dat mensen gebruiken gerelateerd is aan het vertrouwen dat zij in verschillende mediavormen hebben: mensen die vooral tv-nieuws kijken vertrouwen media in het algemeen veel meer dan mensen die alleen sociale media gebruiken. Transparantie over hoe het nieuws tot stand is gekomen, is de belangrijkste factor bij het vertrouwen dat mensen in media hebben, gevolgd door laten zien dat aan hoge journalistieke eisen voldaan wordt (Commissariaat voor de Media 2024, p. 48; Fawzi et al. 2021). Het vertrouwen staat onder druk omdat steeds meer mensen zich zorgen maken over onbetrouwbare informatie. In het themabericht dat tegelijkertijd met dit onderzoek verschijnt, gaan we in op de rol van de media in het proces van opinievorming.

Ongeveer de helft van de Nederlanders geeft grote ondernemingen een voldoende voor vertrouwen. Dat aandeel is vergelijkbaar met het vertrouwen in de politiek. Reden voor een gebrek aan vertrouwen in grote ondernemingen is dat mensen van mening zijn dat die een te grote gerichtheid hebben op het eigenbelang, het maken van winst. Daarbij speelt soms nog het verwijt mee dat de beloningsverschillen te groot zijn (hoge bonussen voor de top) en ze te weinig aandacht voor het klimaat hebben (COB 2023|01, p. 19).

Tabel 4 Vertrouwen in instituties, bevolking van 18+, 2008-winter 2025/2026 (in procenten)^{a, b, c}

	MR			LISS			NIB			
	2008-2011	2012-2015	2016-2019	2020-2021 ^d	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2024-2025	(na)zomer 2025	winter 2025-2026
rechtspraak	64	66	67	77	76	73	76	78	76	76
vakbonden	68	63	65	63	70	66	71	71	67	71
televisie / het nieuws op tv	70	68	67	63	74	67	71	72	70	71
kranten, zowel op papier als via websites / apps	70	66	67	60	71	63	67	70	67	69
grote ondernemingen / bedrijven	64	63	61	56	52	45	48	50	51	51
sociale media	19	18	17	15

a Vermeld zijn percentages scores 6-10 op een schaal van 1 (geen enkel vertrouwen) tot 10 (alle vertrouwen) in antwoord op de vraag 'Hoeveel vertrouwen heeft u op dit moment in de volgende instellingen in Nederland?'.
b Voor drie instituties wordt sinds de NIB-metingen de vraag op een iets andere manier gesteld: grote ondernemingen – grote ondernemingen/bedrijven; kranten – kranten, zowel op papier als via websites / apps; en televisie – nieuws op de televisie. In de laatste meting van LISS (2021/2) werd deze nieuwe vraagstelling al aan de helft van de respondenten voorgelegd. Dat leverde enkel voor de televisie / nieuws op tv in 2021/2022 een aanzienlijk verschil in de scores van oude en nieuwe vraagformulering.

c Tussen de metingen naar vertrouwen in grote ondernemingen zit een groot verschil in de dataverzameling van MarketResponse (MR) en LISS, waardoor we die lijnen niet zonder meer kunnen vergelijken. Ook bij het vertrouwen in kranten en vakbonden is het verschil tussen beide onderzoeken groter dan bij de meeste indicatoren in dit onderzoek. Zie de Verantwoording in COB 2020|4 voor een uitgebreide vergelijking tussen de beide onderzoeken bij de overgang van het ene veldwerkbureau naar het andere.

d Resultaten zijn weergegeven voor LISS-metingen van begin 2020 t/m LISS 2021/2 (in april 2021). De eerste NIB-meting begint in juli 2021.

Bron: COB 2008/1-2021/4; NIB juli 2021-februari 2026

Weinig verandering in de maatschappelijke zorgen

Als Nederlanders wordt gevraagd om zelf aan te geven waarover zij zich zorgen maken, dan blijkt het vooral te gaan om immigratie en integratie; wonen; politiek en bestuur; de manier van samenleven; en inkomen en de economie (zie tabel 5). In de winter van 2025/2026 zit hier maar weinig verandering in ten opzichte van eerdere metingen, al werd het wonen iets minder vaak als zorgpunt genoemd (zie [tabel A1 in de bijlage](#)). Bij de andere onderwerpen die mensen spontaan noemen zien we geen verschuivingen.

Hoe gaat het met Nederland?

Tabel 5 De belangrijkste maatschappelijke problemen, bevolking van 18+, (na)zomer 2021-winter 2025/2026 (in procenten)^{a, b}

	juli 2021- juni 2023	juli 2022- juni 2023	juli 2023- juni 2024	juli 2024- juni 2025	(na)zomer 2025	winter 2025-2026
immigratie en integratie	20	31	36	35	40	38
wonen en verkeer	28	27	34	36	40	36
politiek en bestuur	35	36	37	35	40	36
manier van samenleven, normen en waarden	30	28	31	35	35	35
inkomen, welvaart, economie en industrie	30	38	37	33	29	30
klimaat en milieu	20	27	23	19	17	16
gezondheids- en ouderenzorg	28	17	20	18	15	16
criminaliteit en veiligheid	17	11	15	15	18	20
onderwijs, onderzoek, kunst en cultuur	9	7	9	9	7	7
internationaal	4	4	5	7	8	6
verzorgingsstaat	5	4	5	5	4	5
werk	3	3	3	3	2	3
typisch Nederlands	2	2	2	2	2	2
vrijheden	2	2	1	1	1	2
overig	6	6	7	6	6	6

a Vraagstelling: 'Wat vindt u op dit moment de grootste problemen in ons land? Waar bent u zeer negatief of boos over? Of waar schaamt u zich voor als het om de Nederlandse samenleving gaat?' Het gaat om open antwoorden die zijn gecodeerd. Weergegeven is het aandeel respondenten dat spontaan één of meer problemen noemt in de betreffende categorie. Omdat mensen meer dan één maatschappelijk probleem mogen noemen, telt het totaal aantal genoemde problemen op tot meer dan 100%. De categorieën zijn gerangschikt naar de grootte van het aandeel in de winter van 2025/2026. Vetgedrukte percentages in de laatste kolom wijken significant ($p < 0,01$) af van de voorlaatste meting, in de (na)zomer van 2025.

b In de winter van 2025/2026 noemt 92% van de respondenten één of meer problemen. Mensen die de vraag invullen, noemen gemiddeld 3,4 problemen.

Bron: NIB juli 2021-februari 2026

Hieronder lopen we de top 5 van genoemde problemen langs en geven er een korte duiding van, aan de hand van wat die mensen zelf hebben opgeschreven, soms aangevuld met ander onderzoek.

Mensen die immigratie en integratie benoemen als probleem doen dat vaak in algemene termen en geven trefwoorden als 'immigratie' of 'immigratiebeleid'. Als er een specificatie wordt gegeven, gaat het vaker over asielmigranten dan over arbeidsmigranten of vluchtelingen. Meestal wordt er geen verdere kleuring gegeven. Uit gesloten enquêtevragen blijkt dat de meeste Nederlanders (56%) vinden dat Nederland veel minder vluchtelingen moet opnemen dan het nu doet (tabel 6).¹¹ Over de komst van arbeidsmigranten zijn minder mensen negatief, al vindt ook daar de grootste groep (39%) dat Nederland minder arbeidsmigranten moet toelaten. Tegelijk vindt ook 63% van de Nederlanders het (heel) goed dat de samenleving uit verschillende culturen bestaat. Dat zien we ook terug in een deel van de trefwoorden die mensen geven bij 'immigratie' als probleem: zij benoemen dan juist problemen in de opvang en de slechte behandeling die migranten krijgen. Eerder onderzoek naar de mening van Nederlanders over migratie liet zien dat er een grote groep is die zowel voor- als nadelen van migratie ziet. Aan de ene kant maken zij zich zorgen over migratie, aan de andere kant vinden ze dat we mensen moeten opvangen die bijvoorbeeld vluchten voor oorlog of gaan werken in beroepen waar een tekort is (Kunst et al. 2025, p. 22).

Het thema migratie voert de lijst van grote problemen aan, en speelde een belangrijke rol bij zowel de verkiezingen van 2013 als de val van het kabinet-Schoof. Toch was het voor kiezers niet het belangrijkste thema bij de verkiezingen van 2025. Uit het Nationaal Kiezersonderzoek blijkt dat wonen en zorg belangrijker werden gevonden. Anders dan in het najaar van 2023, toen migratie als meest belangrijk werd gezien, stond het bij de laatste verkiezingen op de zevende plek. Daarbij zijn wel grote verschillen naar politieke voorkeur (Huijsmans et al. 2026, p. 23).

¹¹ In de LISS-peiling van april zien we vergelijkbare percentages: een meerderheid vindt dat er minder (26%) of veel minder (34%) migranten naar Nederland moeten komen. 26% vindt het goed zoals het is en 6% wil (veel) meer migranten.

Hoe gaat het met Nederland?

Tabel 6 Opvattingen over migratie, bevolking van 18+, (na)zomer 2024-winter 2025/2026 (in procenten)^a

	(na)zomer 2024	winter 2024-2025	voorjaar 2025	(na)zomer 2025	winter 2025-2026
Vindt dat Nederland (veel) minder vluchtelingen moet opnemen dan het nu doet	55	50	51	56	56
Vindt dat Nederland (veel) minder arbeidsmigranten moet toelaten dan het nu doet	40	36	37	42	39
Vindt het (heel) goed dat de Nederlandse samenleving bestaat uit mensen van verschillende culturen	67	66	67	64	63

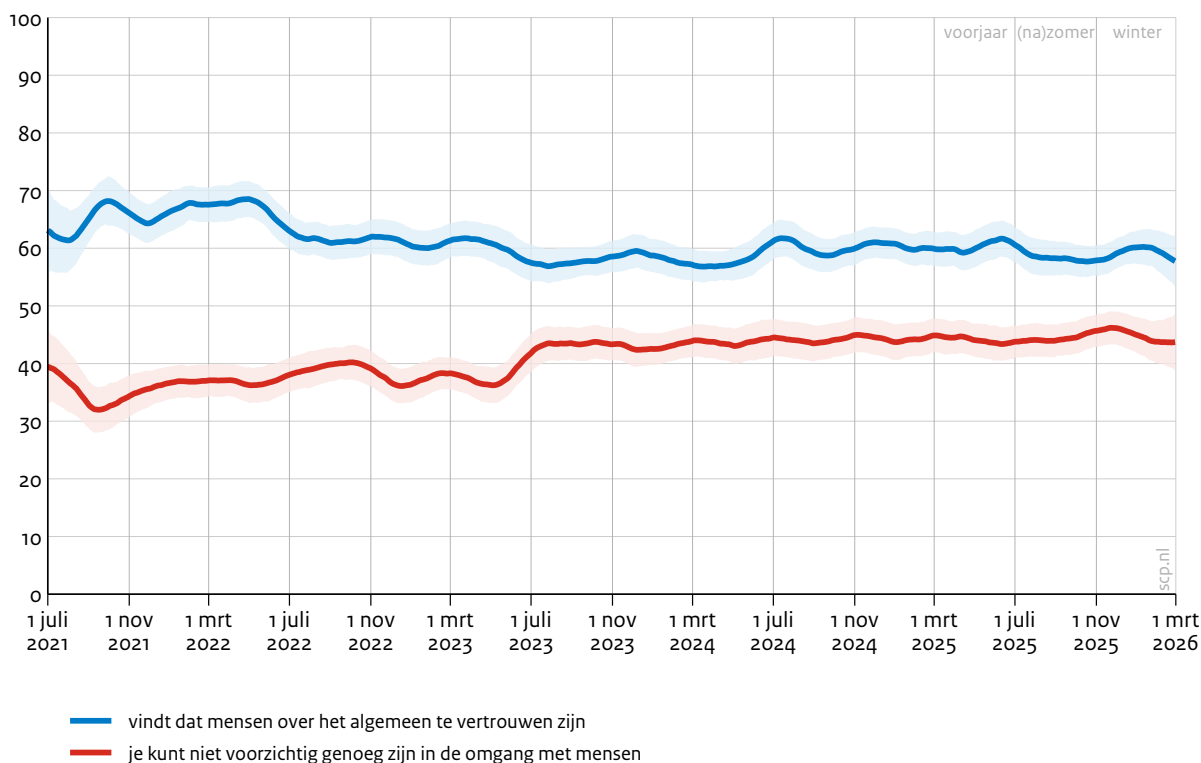
a Er zijn in de winter van 2025/2026 geen significante afwijkingen van de voorlaatste meting.

Bron: NIB juli 2024-februari 2026

De manier waarop we in Nederland samenleven wordt door 35% van de Nederlanders genoemd als probleem. Mensen noemen daar onder meer hun zorgen over discriminatie en racisme. Andere trefwoorden die hier worden genoemd hebben betrekking op de haatzaaij die sommigen ervaren of de verrechtsing van de samenleving. Het meest noemen mensen hier echter ‘polarisatie’ in het algemeen, de verharding in de maatschappij en gebrek aan wederzijds respect. De laatste jaren zien we echter weinig ontwikkeling in het sociaal vertrouwen: een meerderheid van zo’n 60% vindt dat andere mensen in het algemeen te vertrouwen zijn (figuur 5).

In een eerder COB-bericht bespraken we hoe het kan dat de manier van samenleven zowel bovenin de lijst met maatschappelijk problemen staat als bovenin de lijst met sterke punten van Nederland. Daaruit blijkt dat positieve en negatieve beelden over hoe we samenleven vaak hand in hand gaan. Mensen zien zowel negatieve als positieve ontwikkelingen. Mensen leggen de lat hoog: ze willen een samenleving met onderling vertrouwen waarin mensen naar elkaar omzien en prettig met elkaar omgaan. Aan die ideale situatie wordt bijna nooit voldaan en dat maakt dat mensen zich hierover zorgen maken (COB 2025|2).

Figuur 5 Sociaal vertrouwen, bevolking van 18+, (na)zomer 2021-winter 2025/2026 (in procenten)

Bron: NIB juli 2021-februari 2026

Hoe gaat het met Nederland?

Een volgend probleem in de top 5 van meest genoemde thema's is wonen: 31% benoemt dit. Verreweg de meeste mensen geven hierbij aan dat het hen gaat om het woningtekort in het algemeen. Slechts weinig mensen specificeren dit; als ze dat al doen, wordt vaak gewezen op starters en jongeren die geen huis kunnen vinden (zie ook COB 2023|1, p. 37).

De twee laatste thema's in de top 5 van genoemde problemen zijn 'politiek en bestuur' en 'inkomen en de economie'. Bij het laatste thema noemen mensen vooral in het algemeen dat alles duurder wordt en dat armoede een probleem is. Sommigen wijzen nog op het verschil tussen arm en rijk waarvan zij ervaren dat het groter wordt.

Hiervoor schreven we al over het negatieve sentiment dat heerst over het thema politiek en bestuur. Dat zien we ook terug in de trefwoorden die hier worden gebruikt, zoals 'gebrek aan vertrouwen', 'het doorschuiven van problemen' of 'de machteloosheid van de politiek'. Daarnaast zijn er ook mensen die specifiek wijzen op populisme en extreemrechts. Tot slot zijn veelvoorkomende, aanvullende, opmerkingen die mensen hierbij plaatsen, dat zij menen dat er te veel partijen zijn, er te weinig wordt samengewerkt en er te weinig visie is.

Aan het slot van de bespreking van de grootste problemen in Nederland die mensen noemen, gaan we in op klimaat. Een thema dat de top 5 niet haalt, onder meer door de verdeeldheid die erover heerst: voor sommigen is het een belangrijk onderwerp, voor anderen nauwelijks (zie ook COB 2025|3 en Huijsmans et al. 2026, p. 24). Zo vindt 59% dat de overheid te weinig doet om klimaatverandering tegen te gaan, terwijl 41% van mening is dat de overheid juist te veel doet (De Kluizenaar et al. 2026, p. 25). Aan de ene kant staan mensen die vinden dat er snel actie moet worden ondernomen om klimaatverandering tegen te gaan, terwijl anderen zich boos zeggen te maken over de aandacht voor het klimaat, 'terwijl er belangrijker problemen zijn die moeten worden opgelost' (idem).¹²

Toch is het thema klimaat verbonden met onderwerpen die wél in de top 5 staan. Door de stikstofproblematiek is er onder meer een relatie met het thema 'wonen', iets dat door sommige mensen expliciet wordt benoemd. Uit ander onderzoek weten we dat de meeste Nederlanders (65%) dan ook wel degelijk bezorgd zijn over klimaatverandering en het belangrijk vinden dat de overheid beleid maakt om dat tegen te gaan (69%, De Kluizenaar et al. 2026). Ook is er verbinding met het thema 'inkomen': een meerderheid van de Nederlanders is bezorgd dat de maatregelen van het klimaatbeleid het leven duurder zullen maken (69% is daarover bezorgd; idem). Daarbij ervaren de meeste Nederlanders onrechtvaardigheid in de verdeling van de lasten, tussen rijke en arme mensen, en meer nog: tussen huishoudens en bedrijven (idem).

Sterke punten van Nederland: zorg, welvaart, hulpvaardigheid en infrastructuur

We vragen mensen ook naar wat zij goed vinden gaan in Nederland. De antwoorden zijn erg stabiel: Nederlanders noemen de goede zorg (vooral de medische zorg), de hoge welvaart, de onderlinge hulpvaardigheid en de goede infrastructuur als sterke punten van Nederland (zie tabel 7). Ook het goede sociale stelsel en het onderwijs worden regelmatig genoemd. Zoals we hiervoor al schreven, gaan positieve en negatieve oordelen over hoe we samenleven hand in hand: het thema 'samenleven' staat zowel in de top van de problemen als in de top van de sterke punten.

¹² De laatste meting waar De Kluizenaar et al. (2026) over beschikte, was die van de (na)zomer van 2025. De meer recente meting van de winter van 2025/2026 laat geen verandering zien. Met de stelling 'Ik maak me boos over al die aandacht voor het klimaat, terwijl er belangrijkere problemen zijn die opgelost moeten worden' was 31% het (helemaal) eens en dat is nu 30%. Met de stelling 'De mensheid moet zo snel mogelijk in actie komen om klimaatverandering tegen te gaan, anders is het te laat' was 64% het helemaal eens en dat is nu 62%.

Tabel 7 Sterke punten van Nederland, bevolking van 18+, winter 2025/2026 (in procenten)^a

gezondheids- en ouderenzorg	23
inkomen en economie	22
samenleven	20
wonen en verkeer	19
sociaal stelsel	17
onderwijs en cultuur	16
politiek en bestuur	15
vrijheden	14
criminaliteit en veiligheid	8
milieu en klimaat	6
werkgelegenheid	6
immigratie en integratie	4
Nederland internationaal	4
Nederland(s)	4
overig	3

a Vraagstelling: 'Wat gaat er volgens u op dit moment goed in ons land? Waar bent u zeer positief of blij over of trots op als het om de Nederlandse samenleving gaat?' Weergegeven is het aandeel respondenten dat spontaan één of meer sterke punten noemt in de betreffende categorie. Het gaat om open antwoorden die zijn gecodeerd. Omdat mensen meer dan één sterk punt mogen noemen, telt het totaal aantal genoemde positieve punten op tot meer dan 100%. In de winter van 2025/2026 noemt 74% van de respondenten één of meer positieve punten. Mensen die de vraag invullen, noemen gemiddeld 2,8 sterke punten.

Bron: NIB november 2025-februari 2026

Zorgen over de internationale politieke situatie

Als we Nederlanders vragen naar hun maatschappelijke zorgen, dan noemen weinigen de internationale politieke aangelegenheden, zoals de Europese Unie, de NAVO of oorlogen in de wereld. In de winter van 2025/2026 noemt 6% één of meer van deze thema's (zie tabel 5). Daarmee wordt het onderwerp veel minder vaak spontaan genoemd dan zorgen over immigranten in Nederland, de wooncrisis of de hoge prijzen. Dat heeft vermoedelijk deels te maken met de manier waarop we naar maatschappelijke zorgen vragen: die richt zich op *maatschappelijke* zorgen en de binnenlandse situatie. Om te achterhalen hoe Nederlanders kijken naar de internationale politieke situatie en de Europese Unie, hebben we daarover aparte vragen opgenomen in het onderzoek.

Internationale situatie leidt tot zorgen over hoge energieprijzen en betrokkenheid bij oorlog

Als we gericht vragen naar zorgen over de internationale politieke situatie, dan blijkt een meerderheid van de Nederlanders zich hierover zorgen te maken. In de winter van 2025/2026 maakt 21% van de Nederlanders zich heel veel zorgen over de internationale politiek, 37% maakt zich tamelijk veel zorgen. Dat aandeel is vergelijkbaar met een jaar geleden, maar ligt veel hoger dan vóór de oorlog in Oekraïne toen 39% zich zorgen maakte (zie tabel 8). Ouderen maken zich iets vaker heel veel zorgen dan jongeren (24% versus 15%) en hbo- en wo-opgeleiden zijn vaker erg bezorgd dan gemiddeld (26%).

In april 2026, dus na de start van de oorlog in Iran, hebben we mensen in het LISS-panel gevraagd in hoeverre zij zich zorgen maken over de negatieve gevolgen van de internationale politieke situatie voor hun *eigen leven*. 58% van de respondenten maakt zich hierover (veel) zorgen, 18% neemt een middenpositie in en 19% zegt zich weinig of helemaal geen zorgen te maken (niet in tabel).¹³

¹³ Ter vergelijking: in april 2025 vroegen we mensen in hoeverre zij zich zorgen maken over de negatieve gevolgen van de oorlog in Oekraïne voor hun eigen leven. Toen gaf 64% aan zich hierover zorgen te maken.

Hoe gaat het met Nederland?

Tabel 8 Zorgen over internationale politieke situatie, bevolking van 18+, winter 2021/2022-winter 2025/2026 (in procenten)^a

	winter 2021-2022	winter 2022-2023	winter 2023-2024	winter 2024-2025	winter 2025-2026
helemaal geen zorgen	9	7	5	6	5
een beetje zorgen	51	41	39	36	36
tamelijk veel zorgen	28	35	38	39	37
heel veel zorgen	11	17	18	19	21

a Er zijn geen significante verschillen tussen de laatste en de voorlaatste meting.

Bron: NIB november 2021-februari 2026

Mensen die zich (helemaal) geen zorgen maken over de persoonlijke gevolgen van de internationale politieke situatie, wijzen erop dat de grote internationale problemen ver weg spelen, dat Nederland een veilig land is en dat het hen persoonlijk niet treft.

'De onrustige internationale situatie dringt, behoudens via het journaal, de krant en overige media, nauwelijks mijn huis binnen.' (man, 68 jaar, hbo)

Sommige oudere mensen die zich geen zorgen maken, menen dat het hun tijd wel zal duren. Voor andere oudere respondenten is juist de toekomst de reden om zich wél zorgen te maken. Nog niet eens zozeer voor henzelf, als wel voor anderen.

'Ik maak me geen zorgen omdat ik, gezien mijn leeftijd, niet in levensgevaar zal komen of in een levensbedreigende situatie.' (vrouw, 80 jaar, vmbo)

'Ik ben 74 jaar en hoef me dus geen zorgen te maken. Het zal mijn tijd wel duren. Maar ik heb een dochter, schoonzoon en twee kleinkinderen en maak me druk om hen. Ik gun ze een leven zoals ik heb gehad met voorspoed waarin ze zich kunnen ontwikkelen.' (man, 74 jaar, mbo)

Anderen maken zich wel degelijk persoonlijke zorgen over de geopolitieke spanningen. De belangrijkste redenen die mensen daarvoor geven, zijn de stijgende prijzen die daarvan het gevolg zijn en de angst dat een oorlog steeds dichterbij komt. Deze respondent benoemt beide aspecten:

'Ik heb het gevoel dat de onrust dichterbij komt en minder "ver-van-mijn-bed-show". We merken in Nederland de gevolgen vooral in de vorm van prijsstijgingen en dreiging dat onze energievoorziening in de knel gaat komen. Dit vind ik verontrustend. Wanneer wordt Nederland direct bij een oorlog betrokken?' (vrouw, 56 jaar, wo)

Sommigen merken de gevolgen nu al, bijvoorbeeld door de stijgende prijzen, anderen zijn bezorgd om de toekomst, wat leidt tot stress en onzekerheid:

'Je ziet nu al absurde prijzen in de winkel en benzineprijzen. Je weet dat alles duurder wordt wanneer de benzineprijzen omhooggaan.' (man, 44 jaar, hbo)

'Er is heel veel gedoe in de wereld waarvan ik niet weet hoe het zal lopen en dat levert stress op bij mij.' (vrouw, 23 jaar, hbo)

Onder de mensen die niet een heel uitgesproken standpunt hebben en een neutraal antwoord kiezen, zijn zowel zorgelijke als minder zorgelijke opvattingen te horen, zoals blijkt uit deze twee citaten:

'Veel crisissen waaien wel over.' (man, 59 jaar, vmbo)

'Er is zoveel ellende momenteel in de wereld en ik ben bang dat wij op den duur de dans niet ontspringen.' (man, 37 jaar, mbo)

Hoe gaat het met Nederland?

Brede steun voor EU-lidmaatschap, verdeeldheid over uitbreiding en samenwerking

Er is in het verleden uitgebreid onderzoek gedaan naar wat Nederlanders vinden van de EU (zie o.a. COB 2023¹²; Dekker en Den Ridder 2019; Van den Hoogen 2024). Daaruit blijkt dat veel Nederlanders de EU zien als iets wat noodzakelijk is voor een klein (handels)land als Nederland. Nederland kan het niet alleen, zowel economisch als op het gebied van veiligheid. Tegelijkertijd hebben mensen ook kritiek op de EU. Veel mensen vinden dat Nederland te veel soevereiniteit heeft overgedragen, sommigen denken dat er voor Nederland strengere regels gelden dan voor andere landen of ze vinden de kosten van de EU te hoog.

Die ambivalentie en diversiteit in opvattingen over de EU zien we in de winter en het voorjaar van 2026 ook terug in antwoorden op enquêtevragen. Een ruime meerderheid van de Nederlanders (73%) vindt het Nederlandse lidmaatschap van de EU een goede zaak, 11% vindt dat niet (zie tabel 9). Die verdeling is sinds 2021 tamelijk stabiel. Steun voor een Nexit was en is er nauwelijks: 10% is het eens met de stelling dat het beter zou zijn als Nederland uit de EU zou gaan, 70% is het daarmee oneens. Ondanks de grote steun voor het EU-lidmaatschap, verschillen mensen van mening over de vraag of de politiek te veel macht heeft overgedragen: 37% vindt van wel, 30% van niet en 25% neemt een neutrale positie in.

Tabel 9 Steun voor EU-lidmaatschap, bevolking van 18+, winter 2021/2022-winter 2025/2026 (in procenten)^a

		winter 2021-2022	winter 2022-2023	winter 2023-2024	winter 2024-2025	winter 2025-2026
Het is een goede zaak dat Nederland lid is van de EU.	eens	68	70	70	75	73
	niet eens, niet oneens	18	17	17	14	14
	oneens	12	11	10	9	11
Het zou beter zijn als Nederland uit de EU zou gaan.	eens	10	10	10	9	10
	niet eens, niet oneens	20	17	17	14	17
	oneens	65	68	69	71	70
De politiek in Den Haag heeft te veel macht overgedragen aan de EU.	eens	35	33	42	37	37
	niet eens, niet oneens	31	28	26	26	25
	oneens	26	23	24	28	30

a De percentages '(helemaal) eens' en '(helemaal) oneens' tellen samen met 'niet eens, niet oneens' en 'geen antwoord' op tot 100%. In de winter van 2025/2026 waren er geen significante afwijkingen van de voorlaatste meting.

Bron: NIB november 2021-februari 2026

Ook over verdere Europese samenwerking zijn er meningsverschillen. De grootste groep Nederlanders (38%) vindt dat er meer Europees gemeenschappelijk beleid moet komen, maar ook een groot deel kan of wil geen antwoord geven op deze vraag (27%, zie tabel 10). 17% vindt het goed zoals het nu is en 17% vindt dat er nu al te veel gemeenschappelijk beleid is. Deze opvattingen zijn sinds 2021 nauwelijks verschoven.¹⁴

¹⁴ Dat het aandeel dat 'geen antwoord/geen mening' antwoordt hoger is vanaf de winter van 2023/2024 komt door een verandering in de aangeboden antwoordcategorieën.

Hoe gaat het met Nederland?

Tabel 10 Steun voor samenwerking binnen de EU, bevolking van 18+, winter 2021/2022-winter 2025/2026 (in procenten)^a

	winter 2021-2022	winter 2022-2023	winter 2023-2024	winter 2024-2025	winter 2025-2026
Er is nu al te veel gemeenschappelijk beleid.	20	22	20	17	17
Het is goed zoals het nu is.	22	24	18	18	17
Er zou meer gemeenschappelijk beleid moeten komen.	37	34	32	37	38
geen antwoord / geen mening ^b	20	20	30	29	27

a Vraagstelling: 'Als we het hebben over de samenwerking tussen de huidige lidstaten van de Europese Unie, welk van de volgende standpunten ligt dan het dichtst bij uw mening?' Er zijn in de winter 2025/2026 geen significante afwijkingen ($p < 0,01$) t.o.v. de winter 2024/2025.

b Vanaf de meting winter 2023/2024 is naast de antwoordoptie 'geen antwoord' ook de optie 'ik weet het niet' toegevoegd aan de lijst met antwoordopties.

Bron: NIB november 2021-februari 2026

We zagen hierboven dat veel Nederlanders voorstanders zijn van het lidmaatschap van de Europese Unie, maar dat er enige verdeeldheid is over verdere samenwerking en overdracht van macht aan de EU. Het lijkt erop dat veel Nederlanders een ideaal hebben van internationaal samenwerken én zo veel mogelijk nationale zeggenschap.

Dat zien we ook als het gaat om *militaire samenwerking*. Een ruime meerderheid (72%) is voorstander van verdere militaire Europese samenwerking, maar verreweg het grootste deel van die groep (56%) vindt dat Nederland altijd de baas moet blijven over het eigen leger (zie tabel 11). 16% wil verregaande samenwerking, ook als dat zou betekenen dat Nederland niet meer zelf kan beslissen over de inzet van het leger. Een deel van de mensen (16%) geeft aan hier geen mening over te hebben.

We hebben hierover niet met respondenten doorgepraat in focusgroepen of er open vragen over gesteld en weten dus niet onder welke voorwaarden zij Europese militaire samenwerking wel of niet aanvaardbaar vinden. Het antwoord op deze vraag geeft vooral aan dat voor Nederlanders discussies over internationale samenwerking hand in hand gaan met discussies over zeggenschap, zeker ook als het gaat over militaire samenwerking.

De groep die wil samenwerken én zeggenschap wil behouden is onder alle onderzochte groepen het grootst, maar er zijn wel verschillen. Vrouwen, 18-24-jarigen en mensen met een basisschool- of vmbo-opleiding zeggen vaker dat ze geen mening hebben over deze kwestie. Ouderen, hbo- en wo-opgeleiden en aanhangers van D66, Volt en GroenLinks-PvdA (niet in tabel) vinden vaker dan andere groepen dat Nederland militair moet samenwerken, ook als dat betekent dat we niet zelf meer kunnen beslissen over het leger. Deze verschillen in opvatting passen in het algemene patroon van verschillen in EU-opvattingen, waarbij hbo- en wo-opgeleiden en kiezers van D66, Volt en GroenLinks-PvdA doorgaans positiever dan gemiddeld denken over Europese samenwerking (vgl. COB 2023|2, p. 47).

Tabel 11 Opvatting over Europese militaire samenwerking, bevolking van 18+, april 2026 (in procenten)

Er is nu al te veel militaire samenwerking tussen EU-landen.	3
Het is goed zoals het nu is.	9
EU-landen zouden meer militair moeten gaan samenwerken, maar Nederland moet altijd de baas blijven over het eigen leger.	56
EU-landen zouden meer militair moeten gaan samenwerken, ook als Nederland dan niet meer zelf kan beslissen over het leger.	16
Ik heb hier geen mening over.	16

a 'Landen van de Europese Unie kunnen samenwerken op militair gebied. Sommige mensen vinden dat er meer samenwerking moet komen, omdat landen samen sterker zijn dan alleen. Andere mensen vinden juist dat Nederland zelf moet beslissen over het eigen leger. Wat vind jij?'

Bron: COB-LISS april 2026

Hoe gaat het met Nederland?

Uitbreiding van de EU met nieuwe lidstaten is de laatste jaren onderwerp van gesprek in Brussel. De Europese Commissie streeft naar uitbreiding van de EU en voert daarover onder meer gesprekken met landen als Albanië, Montenegro, Moldavië en Oekraïne (Europese Commissie 2025).

In Nederland wordt die wens van EU-uitbreiding niet vanzelfsprekend door een meerderheid van de bevolking gesteund. 30% van de Nederlanders vindt dat de EU verder moet uitbreiden met landen die aan de toelatingseisen voldoen (zie tabel 12). Het aandeel dat vindt dat de EU moet uitbreiden is sinds de start van de oorlog in Oekraïne toegenomen. Dat neemt niet weg dat een meerderheid geen (uitgesproken) voorstander is van verdere uitbreiding. Deze groep weet het niet (27%), vindt het aantal lidstaten goed zoals het nu is (22%) of vindt dat de EU beter kleiner had kunnen blijven (21%).

We weten uit eerder onderzoek dat het bij de steun voor uitbreiding wel uitmaakt om welke landen het precies gaat, waarbij mensen rekening houden met de mogelijke kosten en baten voor Nederland en met de mate waarin de cultuur van een land in hun ogen past bij de Europese cultuur. Ook vinden mensen het belangrijk dat nieuwe lidstaten aan de door de EU geformuleerde toelatingscriteria voldoen. Dat is volgens veel Nederlanders bij Oekraïne niet het geval, onder meer vanwege corruptie, waardoor toetreding wat hun betreft op korte termijn niet aan de orde is (Den Ridder en Djundeva 2022; zie ook COB 2023|2).

Hoewel meer mensen positief zijn over Europese (militaire) samenwerking, betekent dat niet dat mensen wezenlijk anders naar de EU kijken dan eerder. Gegeven de grillige internationale politieke context maken mensen vaker een afweging voor meer Europese samenwerking, maar dat betekent niet dat zorgen over de EU niet meer bestaan. De steun komt mogelijk vooral voort uit pragmatisme en niet uit overtuiging. Dat is een belangrijk onderscheid, omdat het betekent dat de afwegingen die mensen maken onder andere omstandigheden anders kunnen zijn. Er is inderdaad, zoals De Gruyter (NRC, 15 mei 2026) zegt ‘publieke steun voor wat er moet gebeuren – zoals het optuigen van een sterk Europees defensie- en buitenlandbeleid en het wegnemen van barrières op de interne markt’, omdat mensen ‘snappen dat Europese landen alleen samen overleven’. Maar die publieke steun is niet onvoorwaardelijk en niet bij iedereen even groot. Ook in deze nieuwe context maken mensen zich zorgen over de kosten van die samenwerking en over het overdragen van zeggenschap. En het is dus van belang dat nationale en internationale politieke leiders zorgvuldige en zichtbare afwegingen maken als het gaat om verdere internationale samenwerking.

Tabel 12 Steun voor EU-uitbreiding, bevolking van 18+, winter 2021/2022-winter 2025/2026 (in procenten)^a

	winter 2021- 2022	winter 2022- 2023	winter 2023- 2024	winter 2024- 2025	winter 2025- 2026
Het zou beter zijn geweest als de EU kleiner was gebleven.	36	29	26	23	21
Het aantal lidstaten van de EU is goed zoals het nu is.	27	23	21	19	22
De EU moet verder uitbreiden met landen die aan de toelatingseisen voldoen.	19	31	26	31	30
geen antwoord	18	18	27	28	27

a ‘Als het gaat over het aantal lidstaten van de Europese Unie (EU), welk van de volgende standpunten ligt dan het dichtst bij uw mening?’ Er zijn in de winter van 2025/2026 geen significante afwijkingen ($p < 0,01$) ten opzichte van de winter 2024/2025.

Bron: NIB november 2021-februari 2026

Slot: bezorgde tijden

De Nederlandse politiek is de afgelopen jaren volop in beweging: er waren drie Tweede Kamerverkiezingen in vijf jaar tijd, kabinetscrisis en grote politieke verschuivingen bij verkiezingen voor zowel de Tweede Kamer als Provinciale Staten en daarmee de samenstelling van de Eerste Kamer. Ook de internationale politieke situatie verandert voortdurend. De laatste jaren onder meer vanwege oorlogen in Oekraïne, Gaza en Iran. De ontwikkelingen in de afgelopen paar jaar raken nadrukkelijker dan eerder de fysieke en digitale veiligheid in Nederland (o.a. WRR 2024).

Minderheidskabinet overtuigt nog niet

De binnenlandse politieke onrust sinds 2021 gaat gepaard met laag politiek vertrouwen onder de Nederlandse bevolking (zie ook Huijsmans et al. 2026; Van der Meer en Den Ridder 2025). Voorlopig dieptepunt van dat vertrouwen was de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 – na de dubbele val van het kabinet-Schoof. Na de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 veerde het vertrouwen op, maar het vertrouwen blijft laag¹⁵ en is niet terug op het niveau van vóór 2021.

In vergelijking met de beginperiode van het kabinet-Schoof in 2024 is er een duidelijke verschuiving in wie wel vertrouwen heeft in de regering en wie niet. Bij de start van het kabinet-Schoof kon dat kabinet rekenen op steun van rechts-georiënteerde kiezers zoals aanhangers van PVV, JA21, FvD, BBB en NSC (COB 2024|3). De huidige aanhangers van oppositiepartijen ter rechterzijde van de VVD, zoals kiezers van PVV, JA21 en FvD, tonen zich niet tevreden met het kabinet-Jetten. Slechts weinigen van hen hebben vertrouwen in de regering en ook hun tevredenheid met de democratie is veel lager dan gemiddeld. Tegenover deze kiezersgroepen staan aanhangers van D66, CDA en GroenLinks-PvdA. Deze kiezers werden in de loop van 2025 steeds negatiever over het kabinet-Schoof en zijn nu positiever over de regering. Bij aanhangers van de VVD is er weinig verandering in het vertrouwen in de regering: zij hadden en hebben vaker dan gemiddeld vertrouwen in het kabinet waarvan hun partij steeds deel uitmaakte.

In vergelijking met de periode van het kabinet-Schoof zijn er nu minder zorgen over de competentie van bewindspersonen. De zorgen over intern gedoe en geruzie die sinds de formatie van 2021 steeds prominenter aanwezig zijn in de publieke opinie zijn echter niet weg. We sloten het vorige COB-bericht af met de opmerking dat als het kabinet-Jetten het vertrouwen in de politiek en de democratie wil herstellen, het minderheidskabinet moet laten zien dat dit ook een kabinetvorm is die in het Nederlandse systeem kan werken. De eerste maanden van het minderheidskabinet zijn in de ogen van veel Nederlanders niet erg hoopgevend. Zelfs mensen die het kabinet inhoudelijk zeggen te steunen, spreken van een slechte start. De angst voor een kabinet dat problemen niet oplost maar op de lange baan schuift zit er goed in. De vorm van een minderheidskabinet overtuigt veel mensen tot nu toe niet.

Internationale politiek heeft invloed op wat mensen vinden

De vraag is in hoeverre de veranderingen in de internationale politieke context invloed hebben op de Nederlandse publieke opinie en de houdingen van Nederlanders ten aanzien van het buitenland.

De internationale situatie beïnvloedt op korte termijn de perceptie die mensen hebben van de internationale context en leidt tot verschuivingen in oordelen over internationale samenwerking en prioriteiten. De zorgen over de internationale politieke situatie zijn de afgelopen jaren hoger dan vóór de start van de oorlog in Oekraïne. De steun voor uitgaven aan defensie is in 2025 veel hoger dan in 2011, toen uitgaven aan militair materieel nog als overbodig werden gezien (COB 2025|3). Daarnaast lijkt met name de oorlog in Oekraïne eraan bij te dragen dat de steun voor verdere EU-uitbreiding en samenwerking stijgt. Ook hebben wereldwijde ontwikkelingen invloed op economische verwachtingen. Zo leiden zorgen over stijgende

¹⁵ Respondenten van het vandaagopiniepanel hadden eind mei minder vertrouwen in het kabinet-Jetten dan bij de start van het kabinet, zie <https://eenvandaag.avrotros.nl/opiniepanel/uitslagen/na-100-dagen-heeft-slechts-22-procent-vertrouwen-in-kabinet-jetten-is-dat-opvallend-mensen-raken-snel-teleurgesteld-163827>.

Hoe gaat het met Nederland?

energieprijzen als gevolg van de oorlog in Oekraïne in 2022 en de oorlog in Iran in 2026 tot grote dalingen in het consumentenvertrouwen.

De invloed van internationale ontwikkelingen op de stemming over het land en het vertrouwen in de Nederlandse politiek is minder evident. Mensen noemen vooral binnenlandse zorgen als ze praten over hun maatschappelijke problemen. De internationale politieke situatie heeft wel indirect effect op de publieke opinie: de toegenomen geopolitieke spanning en de opstelling van de Verenigde Staten leiden ertoe dat Europese landen meer geld moeten uittrekken voor defensie en dat heeft invloed op de overheidsbegroting. Mensen zien weliswaar de noodzaak van defensie-uitgaven, maar willen tegelijkertijd dat dit niet ten koste gaat van uitgaven aan zorg, onderwijs en sociale zekerheid. Dit zijn echter wel de grootste posten op de begroting. Moeilijke politieke discussies over hoe geld voor defensie vrijgemaakt kan worden, kunnen wel invloed hebben op de oordelen van Nederlanders over het land en de politiek. Een andere manier waarop buitenlandse conflicten invloed hebben op de publieke opinie in Nederland, is dat ze al bestaande meningsverschillen versterken of aan de oppervlakte brengen. Zorgen over groeiende tegenstellingen en verharding die er toch al waren, worden ook zichtbaar in discussies over immigratie, de oorlog in Gaza of de houding van de Nederlandse regering ten aanzien van het buitenland. Al met al drukt de internationale situatie de stemming in dit land, die vanwege het geringe vertrouwen in de politiek en de veelheid aan maatschappelijke zorgen toch al niet opperbest is. Het zijn bezorgde tijden.

Verantwoording

Doel van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven

In het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) volgt en duidt het Sociaal en Cultureel Planbureau de Nederlandse publieke opinie. Het onderzoek heeft de volgende doelstellingen:

- Het in beeld brengen van actuele informatie over ontwikkelingen in opvattingen in en houdingen van de Nederlandse bevolking over maatschappelijke en politieke problemen en vraagstukken.
- Het informeren van politiek en publiek met uitvoeriger analyses van deze onderwerpen om Nederland in de tijd en internationaal te kunnen plaatsen en verscheidenheid binnen de Nederlandse samenleving in kaart te brengen en te duiden.
- Een bijdrage leveren aan de publieke discussie over maatschappelijke en politieke vraagstukken door enquêtegegevens over de publieke opinie in perspectief te plaatsen en uit te diepen met behulp van vergelijkende analyses en kwalitatief onderzoek.

Onderzoek voor het tweede bericht van 2026

In dit bericht staan gegevens van Nederland in Beeld (NIB) centraal. Het enquêteonderzoek hiervoor is uitgevoerd in de winter van 2025/2026 (van november 2025 tot en met februari 2026) door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In deze periode deden 2266 mensen mee (1597 online, 667 face to face, 2 telefonisch). Omdat we in dit onderzoek ontwikkelingen per deelmeting willen laten zien, maken we gebruik van een gecombineerd bestand van gewogen deelmetingen. De NIB-resultaten zijn gewogen met een additief weegmodel op basis van inkomen, herkomst, type huishouden, provincies plus de vier grootste gemeenten en geslacht x leeftijd.

Open vragen in het LISS-panel in april 2026

In de NIB-enquête stellen we respondenten twee open trefwoordvragen (naar belangrijke maatschappelijke problemen en sterke punten in Nederland), laten we mensen toelichten waarom zij het de goede of verkeerde kant op vinden gaan en hebben we mensen gevraagd om hun cijfer voor het gemeentebestuur toe te lichten. Omdat er in de NIB-enquête verder geen ruimte is voor open vragen en open vragen een centraal onderdeel zijn van het *mixed method* COB-onderzoek, legden we respondenten van het LISS-panel in april 2026 aanvullend een aantal open vragen voor. Het LISS-panel is tot stand gekomen op basis van een kanssteekproef van huishoudens, door het CBS uit het populatieregister getrokken. Er is dus geen sprake van zelfaanmelding. De vragenlijsten worden online afgenomen en respondenten zonder computer en/of internetverbinding krijgen een eenvoudig te bedienen laptop in bruikleen om de vragenlijsten in te vullen. Zie [hier](#) voor meer informatie over het LISS-panel. In totaal hebben 1264 respondenten van 18 jaar en ouder in april 2026 de korte online enquête ingevuld, 1239 respondenten vulden de vragenlijst volledig in. Er zijn meerdere open vragen. Deze worden willekeurig verdeeld, zodat elke respondent twee open vragen krijgt om overbelasting te voorkomen. Tenzij anders vermeld, zijn in dit rapport de resultaten vanuit LISS gewogen op sekse, leeftijd en opleiding.

Weergave percentages en gemiddelden, toetsing verschillen en figuren

Bij het toetsen van verschillen door de tijd of tussen groepen hanteren we een significantieniveau van $p < 0,01$. In het rapport noemen we omwille van de leesbaarheid percentages en gemiddelden, maar het is van belang om te zeggen dat deze percentages en gemiddelden schattingen zijn en onzekerheidsmarges kennen. Dat betekent dat de daadwerkelijke percentages en gemiddelden voor de gehele Nederlandse bevolking (met andere woorden: als we iedereen in Nederland bevroegd zouden hebben) iets hoger of lager kunnen uitvallen dan de gerapporteerde percentages en gemiddelden.

Verantwoording

Nederland in Beeld is doorlopend enquêteonderzoek waaraan sinds juli 2021 dagelijks mensen deelnemen. In totaal deden 29.907 respondenten mee aan het NIB-onderzoek sinds juli 2021. Om het continue karakter van de dataverzameling weer te geven, presenteren we de gegevens in sommige figuren op basis van een gewogen voortschrijdend gemiddelde (*moving averages*). Het weergegeven percentage op een bepaalde dag is mede bepaald door het gemiddelde percentage in de zestig dagen voor en na die dag, waarbij de dagen dichterbij die dag zwaarder meetellen. Het gewicht van het percentage op de dag zelf weegt 61 keer mee in de berekening van het weergegeven percentage. Het gewicht voor de andere dagen neemt lineair af tot dag 60 (ervoor en erna) die nog één keer meetelt in de berekening van het weergegeven percentage. Aangezien het aantal respondenten per dag verschilt, is ook hiervoor gecontroleerd in de berekening van het percentage, waarbij de dagen gewogen worden naar het aantal respondenten dat op die dag de vragenlijst heeft ingevuld.

Bijlage A – Maatschappelijke problemen

Tabel A1 De belangrijkste maatschappelijke problemen, bevolking van 18+, (na)zomer 2021-winter 2025/2026 (in procenten)^{a, b}

	juli 2021- juni 2023	juli 2022- juni 2023	juli 2023- juni 2024	juli 2024- juni 2025	(na)zomer 2025	winter 2025-2026
immigratie en integratie	20	31	36	35	40	38
immigratie en integratie	16	29	33	31	37	35
racisme en etnische discriminatie	4	3	4	4	3	4
wonen en verkeer	28	27	34	36	40	36
wonen en woningmarkt	24	23	29	31	35	31
verkeer en vervoer + overig	6	6	8	8	8	8
politiek en bestuur	35	36	37	35	40	36
politiek, regering, Den Haag, overheid + overig	32	33	33	32	37	33
regels, regeldruk	4	4	4	4	4	4
protest, demonstraties	0	1	1	1	1	1
manier van samenleven, normen en waarden	30	28	31	35	35	35
samen/saamhorigheid (of gebrek daaraan)	7	8	9	12	14	13
(gebrek aan) respect, verharding, verhuftering	10	8	9	10	11	11
mentaliteit en normen en waarden	9	10	11	11	11	11
(on)verdraagzaamheid en (in)tolerantie	7	6	6	8	7	6
egoïsme en ik-cultuur	4	4	4	4	5	4
overig (manier van samenleven)	1	1	1	0	0	0
inkomen, welvaart, economie en industrie	30	38	37	33	29	30
inkomen, armoede, inkomensverschillen	20	28	27	23	20	21
belasting en bezuinigingen	6	5	6	6	7	7
industrie, ondernemingen en landbouw	3	5	5	4	3	4
economie	2	2	2	1	1	1
overig (inkomen, welvaart, economie en industrie)	3	3	2	2	2	2
klimaat en milieu	20	27	23	19	17	16
expliciet klimaat(verandering), duurzaam	11	17	14	11	10	10
milieu en natuur	6	5	6	6	5	4
energie	4	8	5	3	2	2
overig (klimaat en milieu)	1	1	1	1	1	1
gezondheids- en ouderenzorg	28	17	20	18	15	16
zorg (algemeen)	3	2	6	6	6	7
ouderenzorg	2	2	4	3	3	3
overig (gezondheids- en ouderenzorg)	25	13	12	11	8	8
criminaliteit en veiligheid	17	11	15	15	18	20
criminaliteit en veiligheid	14	9	13	12	15	17
(strenger) straffen	4	2	3	4	3	4
overig (criminaliteit en veiligheid)	0	0	0	0	0	0
onderwijs, onderzoek, kunst en cultuur	9	7	9	9	7	7
internationaal	4	4	5	7	8	6
verzorgingsstaat	5	4	5	5	4	5
werk	3	3	3	3	2	3
typisch Nederlands	2	2	2	2	2	2
vrijheden	2	2	1	1	1	2
overig	6	6	7	6	6	6

a Vraagstelling: 'Wat vindt u op dit moment de grootste problemen in ons land? Waar bent u zeer negatief of boos over? Of waar schaamt u zich voor als het om de Nederlandse samenleving gaat?' Het gaat om open antwoorden die zijn gecodeerd. Weergegeven is het aandeel respondenten dat spontaan één of meer problemen noemt in de betreffende (sub)categorie. Omdat mensen meer dan één maatschappelijk probleem mogen noemen, telt het totaal aantal genoemde problemen op tot meer dan 100%. Hoofdcategorieën zijn weergegeven in groen. In wit staan de subcategorieën die daarbij horen. Omdat mensen maximaal vijf problemen mogen noemen, die bovendien tot dezelfde hoofdcategorie

Bijlage A – Maatschappelijke problemen

kunnen behoren, kan het voorkomen dat het totaal van de percentages in de subcategorieën hoger is dan dat van de hoofdcategorie. De categorieën zijn gerangschikt naar de grootte van het aandeel in de winter van 2025/2026. Vetgedrukte percentages in de laatste kolom wijken significant ($p < 0,01$) af van de voorlaatste meting, in de (na)zomer van 2025.

b In de winter van 2025/2026 noemt 92% van de respondenten één of meer problemen. Mensen die de vraag invullen, noemen gemiddeld 3,4 problemen.

Bron: NIB juli 2021-februari 2026

Literatuur

Alle eerdere COB-berichten zijn gratis te downloaden via www.scp.nl/publicaties (zoek op: Burgerperspectieven).

- Brink, G. van (2002). *Mondiger of moeilijker? Een studie naar de politieke habitus van hedendaagse burgers*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- CBS (2024). [Bijna 7 op de 10 Nederlanders hebben vertrouwen in het leger](#). Geraadpleegd 20 mei 2026. Den Haag/Heerlen/Kralendijk (Bonaire).
- CBS (2026a). [Consumentenvertrouwen daalt verder in mei](#). Geraadpleegd 26 mei 2026. Den Haag/Heerlen/Kralendijk (Bonaire).
- CBS (2026b). [Vertrouwen in politici en Tweede Kamer in 2025 laagst sinds 2012](#). Geraadpleegd 26 mei 2026. Den Haag/Heerlen/Kralendijk (Bonaire).
- Commissariaat voor de Media (2024). *Digital News Report Nederland 2024*.
- Dekker, P. en J. den Ridder (2026). Afkeer van de Haagse politiek. In: In: T. Huijsmans, E. Hartevelde, T. van der Meer en F. Vermeulen (red.). *Veelstemmig. De Tweede Kamerverkiezingen van 2025*. SKON.
- Europese Commissie (2025). Mededeling inzake het uitbreidingsbeleid van de EU voor 2025. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025DCo690&qid=1781526612127>
- Europese Commissie (2026). [Standard Eurobarometer 105 - Spring 2026 - May 2026 - Eurobarometer survey](#). Brussel.
- Fawzi, N., N. Steindl, M. Obermaier, F. Prochazka, D. Arlt, B. Blöbaum, M. Dohle, K.M. Engelke, Th. Hanitzsch, N. Jakob, I. Jakobs, T. Klawier, S. Post, C. Reinemann, W. Schweiger en M. Ziegele (2021). Concepts, Causes and Consequences of Trust in News Media – A Literature Review and Framework. In: *Annals of the International Communication Association*, jg. 45, nr. 2 (June 2021), p. 154-174. <https://doi.org/10.1080/23808985.2021.1960181>.
- Gruyter, C. de (2026). Burgers snappen dat Europese landen alleen samen overleven. In: NRC 16 mei 2026.
- Hoogen, E. van der (2024). *Popular Understandings of the European Union A meaning-centred mixed-methods study* (proefschrift). Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam. [popular understandings of the european union - elske van den hoogen - full manus - 65b116113b20.pdf](#).
- Huijsmans, T., E. Hartevelde, T. van der Meer en F. Vermeulen (2026). Kiezersbewegingen en -prioriteiten. In: T. Huijsmans, E. Hartevelde, T. van der Meer en F. Vermeulen (red.). *Veelstemmig. De Tweede Kamerverkiezingen van 2025*. www.dpes.nl/wp-content/uploads/2026/06/Veelstemmig.-Publieksrapport-NKO2025.pdf.
- Kluizenaar, Y. de, G. ten Berge, P. van Romondt Vis, A. Steenbekkers en J. Iedema (2026). *Klimaat en Samenleving 2026. Nederlanders over klimaat, energie, natuur en duurzaamheid*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kunst, S., M. Coenders en J. Dagevos (2025). *Migratie als spiegel van maatschappijbeelden. Een onderzoek naar opvattingen in de bevolking over migratie, nationale identiteit, samenleving en politiek*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Lit, J. van en C. van Alebeek (2026). Steun voor (en zorgen over) democratie. In: In: T. Huijsmans, E. Hartevelde, T. van der Meer en F. Vermeulen (red.). *Veelstemmig. De Tweede Kamerverkiezingen van 2025*. www.dpes.nl/wp-content/uploads/2026/06/Veelstemmig.-Publieksrapport-NKO2025.pdf
- Noije, L. van en J. den Ridder (2024). *Burgers over democratie en rechtsstaat. Kennisnotitie voor de Staatscommissie rechtsstaat*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- WRR (2024). *Nederland in een fragmenterende wereldorde*. Den Haag: WRR.

Colofon

Sociaal en Cultureel Planbureau

www.scp.nl

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag

Postadres

Postbus 16164
2500 BD Den Haag

Sociaal en Cultureel Planbureau
Den Haag, juni 2026

CONTINU ONDERZOEK BURGERPERSPECTIEVEN

COB

